

Romano hangos

15.

ROMSKÝ HLAS – MĚSÍČNÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 11 • ČÍSLO 11–12 • VYŠLO 20. ČERVENCE 2009

zprávy

PRAHA – SOPRAN – tak zní zkratka názvu Stálého odborného panelu proti rasismu a násilí zřízeného k otázkám mezikulturního a mezináboženského dialogu ministrem Kocábem. Tvoří ho třicátka osobností požívajících dobrou pověst a majících autoritu. Jejich úkolem má být formulace a návrh pozice ministra pro lidská práva k nárůstu rasismu a pravicového extremismu. Po první schůzce a dohodnutí podrobností budeme informovat o konkrétním složení týmu.

LITOMĚŘICE – Litoměřický okresní soud zahájil hlavní líčení s trojicí mužů, kteří loni na jaře ukradli z hrobů na Národním hřbitově v Terezíně 827 bronzových destiček se jmény obětí nacismu. Zloději byli Miroslav Daňo, Libor Mirga a Peter Hricko. Poslední dva utekli před trestem do zahraničí, zřejmě do Anglie. Je s podivem, že byli po skončeném policejním vyšetřování propuštěni, což jim umožnilo útek.

PRAHA – Z celkového počtu všech romských dětí jich navštěvuje bývalé zvláštní školy 27 %. Z celkového počtu neromských dětí jich do zvláštních škol chodí 2 %. Přes 95 % dětí, které absolvovaly „zvláštní“ školy, studuje na středních školách bez maturit. Zjistil to průzkum ministra školství Lišky.

PRAHA – Ministr Kocáb chce, aby vláda ještě před říjnovými volbami schválila věcný návrh zákona o Agentuře pro sociální začleňování v romských lokalitách. Podle původního záměru by se měla přeměnit v úřad s celostátní působností. Agentura vytvořená k integraci Romů do většinové společnosti nyní pracuje ve 12 vybraných městech a lokalitách s romskými ghettý, má 15 zaměstnanců. (kh)

V dětském klubu SRNM Rýmařov to pulsuje

Den otevřených dveří moderovali Bobi a Denisa.

Foto: Hana Pavlásková

RÝMAŘOV – Ke starší cihlové budově na okraji Rýmařova se 10. července po 10. hodině začala sjíždět řada lidí. Romské rodiny z Rýmařova a Olomouce, členové Společenství Romů na Moravě (SRNM) z Brna i úředníci Městského úřadu Rýmařov.

A hlavně spousta mladších Romů. Na pozvání šéfa rýmařovské pobočky SRNM Martina Daňhela se přijeli podívat na Den otevřených dveří zdejšího komunitního centra pro děti a mládež.

„Na programu bude vystoupení taneční skupiny, básničky, říkanky, moderní tance a romské písně, nebude chybět ani tradiční romská kuchyně,“ sdělil Martin. Na návštěvníky skutečně čekaly halušky připravené

na slovenský způsob, hlavní místnost centra pak patřila dětem z hudebního a tanečního kroužku. Básničky od K. J. Erbeny, L. Aškenazyho a J. Hilšara zarecitovali Zdeněk Štěpaník a Denisa Turtáková, Michal Jano zahrál na varhany několik romských i českých písní, moderní tance předvedli Elena, Roman a Ivana. Pak už se prezentoval taneční soubor Jiriny Somsiové z Olomouce.

Komunitní centrum slouží romským dětem od roku 2005, činnost mu na jaře 2009 zkomplikovalo vykradení. Jeho budoucnost závisí na rýmařovském zastupitelstvu. O budouvu a přilehlé objekty se patrně začnou zajímat podnikatelé za účelem jiného využití. (pp)

Další foto na str. 2

Kanada zavádí vízovou povinnost

PRAHA, OTTAWA – Za zavedení víz pro české občany cestující do Kanady nejsou podle romských aktivistů zodpovědní Romové, ale extremisté. Právě kvůli jejich aktivitám z posledních měsíců se podle zástupců romských organizací Romové v Česku necítí dobře a odcházejí do Kanady. Rostoucím počtem romských žadatelů o azyl z ČR kanadské úřady zavedení víz vysvětlují.

Kanada vízovou povinnost pro občany ČR zavedla od úterka 14. července. Kanadské ministerstvo pro imigraci uvedlo, že z České republiky do ní přijíždí druhý nejvyšší počet žadatelů o azyl. Zatímco v roce 2006 jich bylo pět, od zrušení víz již více než 3000. „Samozejmě, že to extremisté využijí, vždyť oni to vyvolali,“ řekl Zdeněk Ryšavý ze sdružení Romea. Podle Ryšavého byl důvodem vlny odchodů Romů z Česka do Kanady jejich strach z akcí neonacistů. Podle Ryšavého sice český stát Romy otevře-

ně nepronásleduje, přesto „se tady necítí doma, bezpečně, není jim tady lidsky dobře“. „Chyběl a stále chybí jasný signál od vlády: Romové, neodcházejte, jste tady doma,“ prohlásil Ryšavý. Podle něho proto odchody Romů zřejmě neustanou: „Půjdou tam, kde mají rodiny.“ Ředitelka kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity Gabriela Hrahaňová uvedla, že se obává zhoršení vztahů mezi českou majoritou a Romy. „Bude to voda na mlýn extremistům,“ konstatovala Hrahaňová; krajní pravice by podle ní mohla zhoršení vztahu mezi ČR a Kanadou mít za zlé Romům a využít zavedení víz proti Romům v předčasných volbách do sněmovny.

Cyril Koky: odchází integrování Romové

„Doufám, že to nevyvolá další velkou nevraživost,“ řekl romský koordinátor Středočeského kraje a člen Rady vlády pro záležitosti

romské komunity Cyril Koky. Podle něj nyní do Kanady odcházejí zejména Romové, kteří se do většinové společnosti dobře integrovali, ale bojí se rostoucích aktivit pravicových extremistů. „Jsou to lidé, kteří nepotřebují pomoc sociálního systému, ale cítí se ohroženi neonacismem,“ konstatoval Koky. „Je potřeba říct, že v některých odůvodněných případech Kanada žádosti o politický azyl uznala jako zcela opodstatněné,“ zdůraznil.

„Není třeba se zlobit na Kanadu, je třeba se zlobit na (českou) předchozí vládu a možná i na tu stávající,“ řekl Václav Miko, mluvčí Hnutí romského odporu. Toto sdružení vyžadovalo Romy k emigraci již v květnu. Romským zájemcům o odchod z ČR budou podle Mika členové hnutí nadále poskytovat potřebné informace. „Budeme dělat vše pro to, aby Romové vycestovali z ČR, pokud se bude v této zemi tolerovat existence neonacismu,“ dodal Miko. (www.romea.cz)

z obsahu

Street Sounds 2008–2009

Více k němu jeho organizátorka
strana 2

Dluhy k Židům i Romům

Kritické zamyšlení Karla Holomka
strana 3

A. Ferko o vzdělávání

Rom, který studoval u Jakoubka
strana 3

Hodnocení našich novin

Anketa a Gejza Horváth o „hangos“
strana 4

Novinky u hip-hoperů

Sharrii o skupině M-Dance a DTY
strana 6–7

Půčky – zhouba Romů?

Smutná povídka Andreje Gini
strana 10–11

Učím na „Ščukově škole“

Multi-kulti Kateřina Švidrnichová
strana 11

Roman Čonka: Romano nevo liľ žije vždy až od května

Novému šéfredaktorovi slovenského *Romano nevo liľ* – *Romského nového listu* (RNL) je rovných třicet. Do redakce RNL se dostal před pěti lety, nejdřív jako dopisovatel, pak jako redaktor. Předtím se podílel na projektech zaměřených na Romy, jako novinář získal první ostruhy v novinách *Sam adaj* (*Jsmetu*), které však mezi tím zanikly.

Kdy RNL vznikl? Existovaly tehdy vedle něj konkurenční romské listy? Jak se vyvíjely, čím se od nich RNL odlišoval?

Noviny RNL vznikly roku 1993, no ich predchodcami boli noviny *Romano liľ*, ktoré fungovali od roku

1991. Vydavateľom RNL je Združenie Jekhetane – Spolu so sídlom v Prešove, ktoré spoluzakladala Daniela Hivešová-Šilanová. Tá noviny a združenie viedla až do augusta 2008, kedy po dlhej chorobe zomrela. Počas tohto celého obdobia fungovali aj ďalšie noviny, no postupom času zanikli. Niektoré kvôli neprofesionálite, iné zas kvôli financovaniu. Noviny sú totiž financované na základe projektov, o ktorých rozhoduje určitá komisia.

Jak se měnila periodicita?

Keď sa v roku 1991 založil *Romano liľ*, vychádzal týždenne. To trvalo niekoľko rokov, no postupom

času bolo menej a menej financií, pričom náklady na výrobu novín každým rokom vzrastali. *Romano nevo liľ* funguje momentálne ako mesačník, no ešte pred tromi rokmi vychádzal aj dvojtyždenné. Boli totiž financie. No bolo aj obdobie, kedy noviny nezískali dostatok prostriedkov a vychádzali raz za dva až tri mesiace.

Jak se vyvíjel redakční okruh RNL? Podobně jako u *Romano hangos* (RH), že se s klesající dotací zmenšil až na minimum nezbytné k přežití?

Ako vidím, financovanie je podobné aj u vás. Noviny sú každý rok zá-

vislé od dotácie Ministerstva kultúry SR. Združenie predkladá projekt a čaká, koľko získa finančných prostriedkov. Od toho závisí aj plánovanie, koľko ľudí si môže redakcia dovoliť – zaplatiť.

Mohu se zeptat na počet vytištěných kusů, na počet odběratelů, dále kolik lidí či institucí za RNL platí a jaká je remitenda a kde ji distribuujete?

Noviny vychádzajú v náklade 12 500 kusov mesačne. Máme svoj adresár odberateľov, ktorým noviny zasielame. Z každého čísla nám v redakcii zostane asi 500 kusov, ktoré po-

Pokračování na str. 5

zaznamenalí jsme

PRAHA – Vyjednávání s Kanadou přinesla podle ministra zahraničí Jana Kohouta obrat v otázce zavedení víz pro české občany. Kanada poté, co zasáhla Evropská komise, znejistěla, řekl 12. 7. Kohout s tím, že v nejbližší době zřejmě Ottawa vízovou povinnost pro Čechy neobnoví, ale uplatní letištní kontroly tak jako před lety Británie. Stejně jako bývalý šéf české diplomacie Karel Schwarzenberg vidí Kohout za odlivem Romů do Kanady i snahu některých lidí na exilu vydělat.

PRAHA – Podle bývalého ředitele kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity Romana Křištofa je odchod Romů do Kanady organizován tzv. prospektory, kteří na něm vydělávají. „*My z řady rozhovorů s českými Romy v Kanadě bezpečně víme, že Romové by o azyl nežádali, kdyby je k tomu někdo aktivně nemotivoval. Prospektorská síť pro české Romy je živá struktura, hodně v severních Čechách a kolem větších měst. Významnou součástí tohoto klientského systému je nějaký Paul Saint Clair, ředitel Romského komunitního centra v Torontu. Pan Clair nám vyprávěl, jak přesně Romy z České republiky instruují, aby zveličovali rasistický útlak doma, protože tím v azylovém řízení rostou jejich šance,*“ uvedl Roman Křištof.

PRAHA – Občané ČR v prvním pololetí podali v Kanadě druhý nejvyšší počet žádostí o azyl. Na prvním místě jsou Mexičané. Kanadské velvyslanectví informovalo, že úřady zaregistrovaly 1720 českých žádostí, dvakrát víc než za celý loňský rok. Z toho uspěla asi desetina. Mexičané podali téměř 5500 žádostí, na třetím místě je Kolumbie (1200 žádostí), následuje Haiti s necelou tisícovkou žadatelů. Pětici uzavírá Maďarsko, odkud přišlo skoro 800 lidí.

PRAHA, TORONTO – Česká vláda se snaží svalit vinu za odchody Romů do Kanady na údajně „bezskrupulózní manipulátory v pozadí“, míní Paul St. Clair z torontského Romského komunitního centra. „*Diskutujeme, jak se s takovými nepodloženými obviněními vypořádat pomocí kanadských nebo českých soudů,*“ uvedl. „*Čeští Romové nepotřebují žádné pobízení, aby odjeli ze země, kde se bojí chodit po ulicích, plive se po nich, jsou bití a někdy mrzačení skinheady. Odcházejí, protože se ti, kdo na ně útočí, nemusí bát trestu soudů ani zásahu policie,*“ poznamenal St. Clair.

OTTAWA, PRAHA – Romové se začínají houfně vracet z Kanady. Mnoho z nich přecenilo své síly, protože začít v cizí zemi s jazykovou bariérou je těžké. Některí si stěžují na malé kapesné od kanadského státu (podle nich je to v přepočtu jen 500 Kč týdně). Útulky pro azylanty jsou už přeplněné. „*Odhaduji, že těch, co přijeli v poslední době zpět, je několik desítek. Zjistili, že ani v Kanadě nelétají pečení holubi do pusy,*“ řekl předsesta sdružení Dženo Ivan Veselý.

PRAHA, OTTAWA – Kanadský list The Toronto Star interpretoval červnový dokument Výboru pro přistěhovalectví a uprchlíky (IRB) tak, že Romové se sice v ČR potýkají s těžkostmi, vláda ale dělá, co může, aby zlepšila jejich ekonomickou situaci a právní postavení. Proti takové interpretaci se v otevřeném dopise Fredu Kuntzovi, šéfredaktorovi The Toronto Star, a Jasonu Kenneymu, kanadskému ministrovi pro imigraci, ohradili někteří ochránci lidských práv – Gwendolyn Albert, Petr Uhl, Anna Šabatová, Kateřina Hrubá, Edita Stejskalová, Rob Kushen, Paul St. Clair, Jeff Hush a Klára Kalibová.

PRAHA – Šéfové ČSSD Jiří Paroubek, KDU-ČSL Cyril Svoboda, KSČM Vojtěch Filip a místopředseda ODS Petr Nečas tvrdě kritizovali kanadský záměr zavést opět víza pro české turisty. Paroubek řekl, že víza by byla skandální, Svoboda je označil za nepřijatelná a uvedl, že Kanada je jedinou zemí na světě, která azyl některým českým občanům uděluje, což je varovné.

PRAHA – Poskytovatelé sociálních služeb, kteří si dlouhodobě stěžují na nefunkčnost systému jejich financování, se možná v příštím roce budou potýkat s ještě větším nedostatkem peněz. Připravovaný státní rozpočet na příští rok totiž zatím vůbec nepočítá s výdaji na dotace na sociální služby. Ministerstvu práce a sociálních věcí na ně proto může chybět 5,5 miliardy korun.

VELEHRAD – Charitativní koncert pod širým nebem, kterým 5. července vyvrcholil první den Dnů lidí dobré vůle na Velehradě, vynesl více než 1,3 milionu Kč. Výtěžek pomůže mj. Salesiánskému středisku volného času Don Bosco, jež se zabývá výchovou a vzděláváním převážně romských dětí a mládeže z Ostravy.

LIBEREC – Přípravnou třídu na školu ukončilo letos v Liberci 17 romských dětí, zatímco před rokem pouze sedm. Místo vysvědčení dostaly koncem června osvědčení. „*V přípravné třídě Hvězdička se učily věcem, díky kterým s velkou pravděpodobností neskončí ve zvláštní škole a bez větších problémů se zařadí do běžné první třídy,*“ řekl ředitel Libereckého romského sdružení Miroslav Kotlár. Zájem o zařazení romských dětí do přípravné třídy přesahuje v Liberci dvakrát počet volných míst.

SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU – V den výročí popravy Milady Horákové protestovala 27. června ve Světlé nad Sázavou asi dvacetičlenná skupina Svazu mladých komunistů Československa a romské mládežnické organizace Kamas te džível! (Chceme žít!). Na demonstraci na podporu bývalé prokurátorky Ludmily Brožové-Polednové, která se podílela na odsouzení Horákové, proti narůstající fašizaci společnosti a dopadům krize kapitalismu přijela vlakem z Brna skupina 12 komunistů a auty asi deset Romů. (www.romea.cz, pp, kh)

V dětském klubu SRNM Rýmařov to pulsuje

Dokončení ze str. 1

Foto: Hana Pavlásková

Street Sounds a Django Fest 2008-2009

BRNO – Pod záštitou Společenství Romů na Moravě spatřila světlo světa hudební kompilace nazvaná Street Sounds na Django Festu 2008, a to společně s brožurou o multikulturní výchově a Romech, určené žákům a učitelům základních škol.

Album tvoří 12 písní kapel Terne čhave, Bengas, Alvik a výherců Street Sounds 2008 – zpěvačky Veroniky Kačové a kapel Street boys a G.O.D.

Brožura obsahuje komiks a povídání o multikulturalitě a soužití Romů s majoritou. Dočtete se v ní také o průběhu projektu Street Sounds a všech kapelách, které své písně na album věnovaly. Kompilace je distribuována zdarma do škol, neziskových organizací a dalších vzdělávacích institucí, písně z alba si můžete poslechnout na www.street-sounds.cz, kde je také celá brožura k nahlednutí ve fotogalerii stránek. Záměrci o album si o něj mohou napsat na e-mail rhangos@volny.cz.

Pokud jde o druhý ročník hudební soutěže Street Sounds, právě probíhá! Přihlásit se lze do kategorií Jazz a funky, Hip Hop, Tradiční romská hudba a Taneční kategorie. V porotě zasedá Gejza Bendig – kapelník Terne čhave či Dušan Svíba ze společnosti Earth Music, která zastupuje několik českých kapel a dováží k nám zahraniční umělce. Dále pak Zuzana Jurková – vedoucí etnomuzikologického programu na Fakultě humanitních studií UK a spoluzakladatelka mezinárodní výzkumné skupiny Music and Minorities. V neposlední řadě i Petr Kotiš – fagotista Sarajevské filharmonie, vítěz Concerta Bohemia, který spolupracoval např. s P. Šporcem či japonským hráčem na marimbu Keiko Abe.

Uzávěrka přihlášek je 30. září 2009. Hraje se o věcné ceny, vystoupení na festivalu Django Fest a manažerskou podporu vítězům pro další rozvoj jejich hudební kariéry.

(více na www.street-sounds.cz)

Kateřina Švidrnachová

Krádež v SRNM

BRNO – Tak nás na Bratislavské vykradli. Partička mladých zlodějů v neděli 12. července odpoledne vylomila mříže a přes okno vklouzla z vnitřního dvora do kanceláří Společenství Romů na Moravě (SRNM). Skupinky odnášející přes dvorek monitory počítačů si našťěstí všimli sousedi, kteří okamžitě zavolali policii. Patří jim díky, jinak by toho možná zloději odnesli více. I tak kvůli zlodějům teď musíme pracovat na počítačích svých kolegů a Romano hangos částečně sestavovat mimo redakci.

Podle svědků se jednalo o mladé Romy ve věku přibližně od 15 do 20 let. Podle všeho museli alespoň jednou navštívit naši poradnu, seznámit se s vybavením kanceláří a tak říkajíc „okouknout terén“. Jestli si u toho ještě nechali poradit od terénních sociálních pracovníků, zdarma si zavolali a pak si nás vesele vykradli, tak je to podle mě docela trapné. No je nám z toho všem ve Společenství Romů na Moravě smutno. (kš)

Náprava majetkových křivd spáchaných na Židech a Romech

Nedávno probíhala v Praze mezinárodní konference, zabývající se nápravou majetkových křivd na Židech a Romech. U nás je známa spíše jen v odborných kruzích pod anglickým názvem Holocaust Era Assets Conference, zřejmě proto, že v této záležitosti hrají aktivní roli i Američané, zastoupení velvyslanectvím USA.

Společnost si pamatuje známé informace o likvidaci Židů během 2. světové války na základě zákonů třetí říše, kde se rasové hledisko „dobře“ doplňovalo se ziskem majetku Židů. Ten potom snadno upadl do rukou uzurpátorů a jejich pomahačů i z řad českých zrádců. Pokud jde o zabavený majetek Romů, nebyl tak bezvýznamný, jak by se mohlo zdát. O tom blíže výtah z projevu Jany Horváthové na zmíněné konferenci. Jistěže náprava těchto křivd je žádoucí a stává (stane) se jedním z prvků nápravy morálního úpadku jedné části společnosti v období nejen 2. světové války, ale i po ní, za vlády komunistů. Tehdy na takovou nápravu nebylo ani pomyslení. Nyní společnost tyto škody vnímá a je srozuměna s jejich nápravou, byť tyto snahy nesleduje důsledně.

Situace Romů, kteří se dočkali stejných konců jako Židé z rasových důvodů, je méně známá. V tomto bodě se křivka společného osudu Židů a Romů protíná. Tyto dvě komunity vnímají společný bolestný osud totožně, což je vede i ke vzájemné, dnes už dlouhodobé spo-

lupráci. Potud je všechno v pořádku. Ne tak v celospolečenské diskusi, pokud je vůbec vedena na patřičné úrovni. Holocaust Romů je vnímán odděleně, jako záležitost náležející výhradně Romům, nevládne tu obecné povědomí o tom, že i tyto oběti se udály a patří k velkému osvobozovacímu boji. Je to i součást jednoznačného prozíření a poznání oblundnosti takového počínání i zdrojů, z nichž povstává. V tomto smyslu by nemusely být ani tyto oběti marné, byť jich želíme.

Málokdo však zná okolnosti, které genocidu Romů provázely, málokdo ví, jaké důsledky měla v dalším období. U Romů nejde jen o náhradu majetkových škod, i když taky, ale ty jsou nesrovnatelné se škodami, spáchanými na Židech. Jde o něco jiného.

Před válkou žilo na území tehdejšího protektorátu celkem asi 7 000 Romů, vesměs usídlených ve ven-

kovských společenstvích a celkem úspěšně se integrujících. Mnozí se zdárně prosazovali jako kováři, koňští handlíři, pomocní pracovníci na polích i jinde, podomní obchodníci, drobní řemeslníci apod. Tento zcela výjimečný integrační proces, srovnatelný snad jen s německými Romy, jinde nemyslitelný, válka přerušila. Celá tato skupina Romů skončila v koncentracích. Po válce se vrátil domů jen nepatrný zbytek.

Rovněž je málo známo, že v bývalé ČSR a dnešní ČR žijí už potomci Romů slovenských, kteří zaujímali uprázdněné prostory po vyhnaných Němcích a Romech. Ovšem už nikoliv na venkově, nýbrž v průmyslových centrech, nejčastěji na severu Moravy a Čech, kde nacházeli práci. Setkávali se tu však mj. i s obyvatelstvem majority, neusazeným do prostředí, poznamenaným mnoha problémy, které se automaticky přenášely i na romské rodiny. Ty pak měly a stále ještě mají problém úspěšně se integrovat. Přejímaly to nejhorší z majority, aniž si uchovaly svoji kulturu a zvyky, které jim po staletí umožňovaly přežívat. Problém, který se objevil v plné nahotě po válce, postupně narůstal.

Je tedy zcela v logice věci, aby součástí nápravy křivd spáchaných na Romech, byla i náprava škod, spočívající v přerušení úspěšného procesu jejich integrace do společnosti. Toto byla největší, na českých Romech spáchaná úhona, kterou je třeba odčinit. **Karel Holomek**

Problém Romů, nebo společnosti?

Všichni se dnes snaží řešit romský problém, ale nikdo z těch, kteří ho jakoby řeší, ho nepojmenoval ani nijak definoval – to platí hlavně pro ty, kteří ho řeší tzv. vědecky. Pojďme se tedy společně zamyslet nad tím, co to vlastně romský problém je.

Jde o to, že lidé, kteří se sami za Romy nepovažují, vnímají Romy jako něco cizího, v lepším případě exotického, co do jejich společnosti přirozeně nepatří. Z tohoto vnímání Romů se pak odvíjí chování k nim!

Příklad jiného vnímání Romů nemusím asi dlouho popisovat. Příklady jiného chování k Romům bych také nemusel popisovat, protože o takovém chování píší sdělovací prostředky každou chvíli. Například dítě z romské rodiny je hudebně nadané, má jiné společenské návyky, více sourozenců než jiné děti, je prostě jiné než ostatní. Jiné vnímání romských dětí je dáno předsudky, získanými v rodině, ve škole a sdělovacích prostředcích.

Proč školy chtějí řešit problém založením „zvláštních“ romských tříd? Proč vláda lokality sociálně vyloučené nazývá adjektivem romské? Proč žije většina Romů v sociálně vyloučených lokalitách?

Na tyto otázky existuje překvapivě jednoduchá odpověď, která je živena předsudky k Romům. Je totiž jednodušší řešit etnický problém než sociální, viz např. etnické problémy s černošskou menšinou v USA. Je prostě jednodušší říct „jsou jiní a můžou si za to sami, protože se neumí přizpůsobit“, než se

snažit, aby tito lidé byli považováni za rovnocenné občany, a tak se přístupovalo k jejich problémům, většinou souvisejících s nezaměstnaností. Proč si nedokážeme přiznat, že jsme všichni stejní a máme stejná práva a povinnosti? Proč jsme vychováni v dikci vzájemných předpokladů? Proč stále vznikají za přispění vlády lokality, kde žijí lidé, kterým je odíráno právo na práci a na plnohodnotný život?

Je hezké, že vláda vynakládá spoustu financí na zmapování a různé sociologické a antropologické výzkumy těchto sociálně vyloučených lokalit. Místo toho by se ale měla zabývat pracovním trhem v těchto lokalitách, mírou sociálně patologických jevů a kriminalitou namísto počítání a výzkumu romské populace!

Je zajímavé vědět, kolik žije v Chanově Romů, kolik z nich pracuje a jak vychovávají své děti, ale bohužel to ani mně, ani jim nepomůže, dokud se vláda nepostará o jejich zařazení do pracovního procesu. Nebudu se zabývat myšlenkou, která některé z vás možná teď napadla, ale věřte, že je to jen a jen předsudek, mnohem starší než naše republika!

Romský problém není problém Romů zapojit se do pracovního trhu, do vzdělávacího procesu, do soukromých vztahů apod. Romský problém je adjektivum všech předsudků vztahovaných na Romy.

Nevidím potíž v tom, že Romové poslouchají jinou hudbu, mají svůj jazyk a jinak si poskládali svůj hodnotový systém ve smyslu rodina,

zdraví a pak vše ostatní. Problém Romů spatřuji v nevzdělanosti.

Jak tedy vyřešit problém, který vychází z našich vzájemných předpokladů? Nestačí si přiznat, že to jsou předsudky, které ten problém živí. Musíme se těch předsudků zbavit!

Nechci psát co musíme a nesmíme, protože je to náš problém a je v nás, je tudíž jen a jen na nás, jak se k tomuto problému postavíme a jak ho vyřešíme. Podle mne nám nepomůže jen problém nazvat, musíme ho konečně společně řešit! Neučme děti předsudkům a dejme všem stejné šance k plnohodnotnému životu! Změňme sami sebe, abychom společně mohli změnit zítřek.

Děkuji všem, kteří se zamysleli nad tímto textem.

Antonín Ferko

V letech 2004–2006 studoval kulturní a sociální antropologii v Plzni, působil jako kontaktní pracovník ve sdružení Začít spolu (Ponton). Vlivem hospodářské krize pracuje jako chovatel skotu.

komentář

List Romano hangos otevřený pro všechny

PAVEL PEČÍNKA

A je to tady. Země s javorovým listem na vlajce zamkla bránu. Půtky o emigraci do Kanady, rasismu, nezaměstnanosti, nedostatků sociálního systému, ghettech a hlavně o tom, kdo za to všechno může, přes léto znovu zahltí média. Diskutující už se sešikovali do obvyklých táborů a s tvrdostí, vlastní většině toho co souvisí s Romy, zahájili palbu známými argumenty. Složitost problému krásně vyniká přímo na Romano hangos (RH): Informace o organizování emigrace prospektory a úmyslném zveličování českého rasismu před úředníky v Kanadě rozmátl Roman Křišťof, někdejší redaktor RH, proti němu mj. vystoupil a především liknavost české justice při obraně Romů před xenofobií kritizoval Petr Uhl, přispěvatel a propagátor RH, k částečnému organizování a podněcování útěků se jménem „Hnutí romského odporu“ přihlásil Václav Miko, spolupracující s Ondřejem Giňou, letitým stálým dopisovatelem RH. Ano, romská tematika je mnohdy ostrou přestřelkou na „vnitřní frontě“.

A co hlas tzv. obyčejných lidí? Pro velkou část Neromů představují všichni výše uvedení bez rozdílu jednu nepřijatelnou „bandu salónních lidskoprávních vyžírů“, jak ukazuje 90 % názorů v internetových diskusích pod články v médiích. Argumenty řady obyvatel ghatt zní také nekompromisně – nevládky nám nepomůžou, nevynikají zrovna efektivitou, zaměstnávají více Neromy než nás, jejich peníze patří nám, úředníci na nás kašlou, romští předáci mezi nás nechodí, starají se jen o sebe a své příbuzné, je to tady v Česku prostě hrůza.

RH nemá v redakčním šuflleti kouzelnou hůlku. List ale čte mnoho úředníků, někteří poslanci a vládní činitelé, můžeme tedy nabídnout aspoň toto: Děje-li se někde nějaká nepravost, sem s ní. Hlásili jste se na volné pracovní místo, slíbili vám ho, ale jak si vás omrkli, zaměstnání najednou nebylo? Vydírají vás lichváři, dlužíte jim kupu peněz a ne a ne je setřást? Naháněla vás někde parta nácků? Trouse učitel na účet vašeho dítěte poznámky o kofolách a morgoších, nebo řekl vám tohle někdy policista při zákroku? Odmítli vás jako „cigány“ v ordinaci u doktora? Na tohle všechno čeká náš redakční mail (kontakty vzadu v tiráži), vykřičet se na ulici nepomůže.

V případech, že na danou situaci budeme malí páni, rádi zprostředkujeme kontakt na vlivnější romské novináře v Praze kolem serveru Romea, nebo rovnou na celostátní deníky, ČTK apod. Ale upozorňujeme – informace musí odpovídat skutečnosti, anonymy, domněnky a výhrůžky nemůžeme brát v potaz, diskreditovaly by celkovou myšlenku a posilovaly ty, kteří čekají na každou naši chybu. Kůži neseme všichni na trh otevřeně.

co na to naše právnička?

Odjedu na půl roku za prací mimo bydliště. Žiju sám, a tak jsem se dohodl s příbuzným, že po tu dobu bude v bytě bydlet on a bude za mě hradit nájemné a úhradu za plnění poskytovanou spolu s užíváním bytu. Je třeba majiteli domu tuto změnu ohlásit?

Nájemní vztah mezi vámi a majitelem vznikl na základě nájemní smlouvy, která byla uzavřena buď na dobu určitou, nebo bez určení doby užívání. Musí mít písemnou formu a její stručný obsah je upraven v ustanovení § 686 občanského zákoníku. Součástí smlouvy je zpravidla tzv. evidenční list, který obsahuje i výpočet nájemného a záloh za tzv. služby. Na evidenčním listě jsou označeny zpravidla i osoby, které žijí s nájemcem ve společné domácnosti a mají právo byt užívat.

Každou změnu obyvatel bytu je třeba pronajímateli hlásit. Pokud se jedná o změnu v osobách, které tvoří společnou domácnost spolu s nájemcem, má změna význam z hlediska výše záloh na plnění poskytovaná spolu s užíváním bytu. Jejich výše je převážně stanovená podle počtu členů domácnosti tak, aby při vyúčtování za předchozí rok neměl nájemce bytu příliš vysoký nedoplatek, ale ani přeplatek. Je proto nutné změnu v počtu členů domácnosti hlásit ihned, jakmile nastala. Porušení této povinnosti, která je zpravidla uložena i v nájemní smlouvě, je v některých nájemních smlouvách známena za hrubé porušení povinností nájemníka se všemi důsledky.

Ve vašem případě se však asi jedná o případ, kdy váš příbuzný nebude bydlet v bytě jako další člen domácnosti, ale bude byt užívat jako podnájemník. Taková situace je upravena v ustanovení § 719 občanského zákoníku tak, že jinému přenechat byt do podnájmu lze jen s písemným souhlasem pronajímatele. Podnájemní smlouva, kterou s podnájemníkem uzavřete, by měla být písemná, je vhodné si v ní řádně upravit jeho platební povinnosti tak, aby nájem a úhradu za služby hradil řádně a včas, protože vzniklý dluh by šel na váš úkor opět se všemi důsledky včetně možnosti výpovědi ze strany pronajímatele. Zvažte proto, zda i v době své nepřítomnosti nebudete raději nájem a úhrady za služby hradit vy osobně a platby si necháte zasílat podnájemníkem předem před datem splatnosti těchto plnění.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.krátka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

V červenci jsme chtěli udělat malou rekapitulaci, tak se ptáme:

Můžete zhodnotit vývoj našich novin za poslední rok? Co chcete jinak?

Jarmila Poláková

Absolvovala obor zasilatelství na průmyslovce v Břeclavi, pracovala ve Svazu Romů v Břeclavi.

Nic bych neměnila, Romano hangos (RH) se mi líbí tak jak je.

Erazim Kohák

Filozof a publicista, člen ČSSD a Děti Země.

RH má sloužit především romskému společenství a to jej potřebuje hodnotit. My zvenčí můžeme jen nabídnout skromný návrh: Zvažte, zda by nebylo užitečné, aby RH občas romským hlasem oslovoval své mimoromské čtenáře a pověděl jim, jak nejlépe v každodenním životě přispět k soužití ve vzájemné úctě a dobré vůli. Či řečeno velice lidově – Hej, Romové, co vlastně chcete od nás gádžů? Ne od politiků či policajtů, ale od prostých spouobčanů?

Janko Horváth-Dóme

Aktivista, publicista, žije v Janově.

Rád bych u RH viděl jemnější papír a více aktuálních informací z jednotlivých regionů. Ideální by bylo, vzhledem k problémům romské menšiny v ČR, vydávat RH jak čtrnáctideník. Jinak jste dobří, přeju ostré pero a samé dobré zprávy.

Jan Mišurec

Tiskový mluvčí Sdružení obrany spotřebitelů (www.spotřebitele.info/osos/redakce.php).

Uvítal jsem barevnou podobu RH na webu. Pokud by se tyto noviny dostaly i na běžné novinové stánky, lidé by se určitě dozvěděli zajímavosti ze života Romů a také něco o pišících romských autorech, které nelze opomíjet. Přeji RH hodně úspěchů.

Lucie Sharrii Oračková

Studentka SOŠ managementu a práva v Brně.

Kdybych to mohla známkovat, tak ho ohodnotím na výbornou. Je tam hodně vidět změna, například grafika nebo samotné články. Kvalita se stupňuje a to je to, co se mi líbí.

Kateřina Jacques

Poslankyně za Stranu zelených.

Jsem přesvědčena, že RH se vyvíjí správným směrem. Domnívám se, že jeho existence je nezastupitelná a držím mu palce do dalších let.

Helena Křištofová

Pracovnice Magistrátu města Brna.

Redaktorské práci nerozumím a hodnotit práci druhých mi ani nenáleží. Za každým vydaným číslem RH je znát vynaložené úsilí. Barevné vydání by představovalo pro čtenáře oživení, ale to nejspíš závisí od jiných možností.

Milan Elvis Gábor

Zpívá a hraje v přerovské skupině Imperio.

RH bych trochu pozměnil. Určitě bych odlehčil styl celých novin, které mi přijdou spíš vážné a korektní. Pro mladé čtenáře bych přidal rubriky jako třeba úspěchy kapel, romských sportovců, neškodilo by trochu humoru, samozřejmě něco bulváru, inzerce a pozvánky na různá představení, koncerty či festivaly. K novinám jako takovým nemám výhrady. Přeju jim velkou čtenost a hlavně aby vycházely ještě dlouho.

Jiřina Somsiová

Vedoucí pobočky SRNM v Olomouci.

S RH jsem spokojená. Má to šťávu. Každá pobočka by měla co nejvíce informovat RH o práci, kterou děláme.

Klára Samková-Veselá

Advokátka a publicistka (www.lawyers.cz)

RH nemohu přesně hodnotit. Víím, že možnosti jsou omezené a všichni si dovedeme představit, co by se dalo udělat jinak a lépe – jen kdyby bylo alespoň trochu peněz navíc. A ty nejsou a nelze očekávat, že jich bude víc. Proto má smysl mluvit jen o tom, co se dá dělat se současnými finančními prostředky, tedy, řečeno upřímně, zadarmo...

Nechápu úplně, proč Karel Holomek neusiluje více o propagaci RH. Proč, když má prestižní blog na aktuálně.cz, tam nevisí žádné číslo, nebo proč tam není aspoň odkaz a jeho komentář k tomuto číslu? Pokud by sám neměl čas to psát, může tím pověřit šéfredaktora – každý blogař má právo pozvat na svůj blog hosta. Jinak si myslím, že je nutno udělat vše pro to, aby kolem RH vznikla romská a pro-romská sociální komunita, například na Facebooku, aby se RH začal šířit vzájemnými odkazy a v rámci rozrůstající se komunity. Kladně hodnotím, že se redakce snaží o rozšíření elektronické podoby RH na elektronické adresy, ale ptám se, zda je skutečně adresář dostatečný. Nachází se v něm všechny zvláštní školy? Základní školy? Střední školy? Já víím, znamená to velkou práci, ale ono příliš jiných způsobů než hromadné rozšiřováním tohoto listu jako studijního materiálu reálně nezbyvá.

(pp)

Romano hangos

O Romano hangos (RH), imar egzistinel buter sar deš berš, o love upre del e miñisterija la kulturakri, the vaš calo ideos so egzistinel, has leha oda imar všel'ijak. Nekhpaheder has o ešebno agor, nadžana has sar pes o tajmsos (noviny) keren u sar vareso kerahas namištes, ta oleha pes buter the buter sikhvas. Pal'is imar džanahas sar oda te kerel. Le RH kamahas te del the romaňi parsuma. Nahas perdal amende problemas te čhinel čechiko kota, ajse koti has amen dosta u tiž len amenge bičhavenas andre redakcija o manuša avral. Problemos has le kotenca, čhimen romaňa čhibaha. Ada džanenas čepo manuša u andre redakcija ajsa koti chudahas tiž moneki čepo.

Mušinav te phenel čačipen, kaj the mange džalas phares te čhinel romanes. Perdal ma oda has vareso nevo u has mange oda calkom cudzo. Me som Rom, the primdžardžom, kaj te del duma romanes, the te čhinel romanes, kaj oda nane jekh, hin oda vareso aver. Polokes sikhľuvavas te čhinel romaňa čhibaha. Andre amari čhib hin baro žužipen, barvaľipen, čoripen, the hin andre late baro jilo u me ala dumaha vekeravas ki o Roma. Dujedumengre novinki, aleha avka vakerenas ki o duj narodi najekhvar, ki o Roma the ki o Čechi. Ešebnovar prindžardžom, savi zor hin amara čhiba, savi zor hin andro romano tajmsos.

O Romano hangos delas pestar te džanel the avka, kaj o manuša dikhenas pre jekh veca avre jakhenca. Kamav aleha te phenel, kaj sar činahas pal jekh veca amen o RH, the o čechika tajmi, ta oda nahas jekh. Amen činahas o čačipen. Amenge savorende andre redakcija pal ada džalas u vaš ada thovahas an-

dro RH ča o aktualna the o čačikane informaciji.

Te dochudel le romendar ala informaciji nahas phares, aľe vaš oda, kaj o RH kerahas ča duvar čhoneste, sako dukkurke, ta kim doavenas o informaciji ki o manuša, ta imar has purane.

U vaš ada peske phendžam, kaj keraha o Romano hangos sako kurko. Džalas oda amenge, iľam ke peste mek avre manušen u la miñisterijatar chudľam pre oda buter love. Phirahas pal o kherutune Roma, the pal o Roma andre aver phuva u andro terenomas kidahas upre le Romendar ola nekaktualneder informaciji. O RH moneki barolas, džalas upre u moneki but manuša les kamenas te ginel. O Romano hangos funginlas maškar o manuša the sar pošta. O Roma amenge pačanas, the užarenas amendar, kaj lenge andre lengre pharipena šigitinaha. Korkore o Roma amenge phenenas, kaj so pes ačľhas, kaj so pes kerela, the kamenas amendar, kaj te avas ke lende. Samas odoj, kaj amen užarenas, the odoj, kaj amen naužarenas, samas the odoj, kaj amen nakamenas, samas všadzi, the furtom pre oda than, kaj kampolas. Has oda perdal amende phari buči, aľe sar dikhahas, kaj savo baro nav hin le RH, ta moneki rado kerahas aja buči. Aľe ada molas but love u sar amenge dogeľas e dotacija, ta mušindžam te kerel o RH hinke ča duvar čhoneste.

Has oda hinke vareso aver, aľe diňam peske oleha rada. Savore kontaktendar, so has amende andro vasta, kerdžam peske lendar bari chasna. O manuša, the o romane organizaciji amenge korkore bičhavenas andre redakcija o neve, čačikane informaciji. Le neve informacijenca kerahas avka buči, kaj te aven fur-

tom aktualna. U sar pes oda nadeľas, ta dahas o informaciji andre aver romane redakciju u jon amen denas pal'is vaš oda pale aver neve informaciji. Pro so duj seri oda funginlas u o Romano hangos, has hinke aktualno, čačikano the džido.

Kajča ačľľas pes the oda, kaj pro Romano hangos dopeľa e finančno kriza. E miñisterija les diňa moneki čepo love u o RH jekharestar peľas tele, dži pre fenek. Kerelas pes imar ča jekhvar čhoneste, buter redaktora odgele u e radakcija mušinelas but informaciji te kidel upre pal o internetos, the te thovel len andro RH. Ala informaciji, has imar moneki phure u meksa phureder has, sar džanas avri jekhvar čhoneste andro RH. E romaňi čhib andal o novinki lokes našľolas. O Romano hangos nadživlas, imar ča predživelas u šaj pes leha ačľľas the vigos. E redakcija alestar džanelas u maj kerdžas, so kampolas u hin oda the te prindžarel nekbuter. Hin les hinke peskre manuša, so leske čhinen, so leske bičhaven o neve informaciji u e romaňi duma hinke vazdel upre o RH. Aľe hin les mek jekh dukh. Gondofľinav mange, kaj o Romano hangos hin thodo pro bibacht papiris. Aleha našavel peskro čačikano tajmoskero muj u o manuša leske vaš ada namušinen te pačal. Te e radakcija thovla pro than mek kada problemas u e miñisterija dela pro RH buter love, ta pačav oleske, kaj o Romano hangos pes sig dochudela pale pre oda than, sar has varekana. U o Roma peske ada zasogaľinen tiž.

Gejza Horváth

Romský hlas

Romano hangos (RH) vychází za podpory ministerstva kultury už jedenáctým rokem a za tu dobu prošlo rozmanitým vývojem. Nejhůř to šlo ze začátku, ale chuť pracovat nám nechyběla a také pomocí vlastních chyb jsme postupně získávali zkušenosti. Chtěli jsme dát romským novinám romskou tvář. Napsat článek v češtině nebyl problém, dost jsme jich měli i od dopisovatelů. Problém nastával s texty v romštině. To uměl málokdo a od dopisovatelů jsme nedostávali skoro žádné.

Musím poctivě přiznat, že s psaním v romštině jsem měl problém i já, bylo to pro mne nové, ale hlavně naprosto cizí. Jako rodilý mluvčí jsem poznal, že mluvit a psát romsky není totéž. Psát ve svém rodném jazyce jsem se pracně učil a snažil se upřímností, čistotou, srdečností, bohatostí a zároveň chudostí romštiny promlouvat k Romům. Dvojязыčné periodikum tak plnilo své poslání, promlouvalo ke dvěma národům, k Romům i Čechům najednou.

V RH jsme zachycovali různé názory a pohledy na lidi a události, snažili jsme se plnit čtrnáctideník aktualitami. Získat tyto informace nebylo těžké, ale než jsme je zveřejnili, tak zastaraly. Tudíž jsme se rozhodli vydávat týdeník. Dařilo se to, do redakce jsme přibrali víc lidí a na vydávání týdeníku získali i potřebné finance. Rozjeli jsme se za Romy do terénu, doma i v zahraničí a tam jsme získávali ty nejaktuálnější zprávy. Úroveň

stoupla, titul RH zářil a po romských novinách, které mezi Romy fungovaly zároveň i jako rychlá pošta, se zvýšila poptávka. Romové nám důvěřovali, obraceli se na nás a očekávali od nás pomoc. Sami nás upozorňovali kde se co stalo, kde se co bude dít, a chtěli, abychom za nimi přijeli. Byli jsme tam, kde nás čekali i nečekali, ale i tam, kde nás nechtěli, byli jsme všude a vždy na pravém místě. Pro nás novináře to byla náročná a namáhavá práce, ale bavilo nás to, těšil nás ohlas a zvučné jméno Romano hangos.

Náklady na vydávání týdeníku ovšem byly velké, dotace jsme rychle vyčerpali a časem jsme museli přejít opět na čtrnáctideník. Bylo to něco jiného, ale poradili jsme si. Využili jsme v terénu získaných kontaktů a vytvořili si z romských občanských sdružení a jednotlivců rychlou informační síť. Se získanými informacemi jsme se snažili nakládat tak, aby byly pořád aktuální. Samozřejmě, někdy to nebylo možné, proto jsme informace vyměnili s jinými romskými periodiky. Navzájem to fungovalo a RH působilo nadále aktuálně a živě. Jenže věčně to nevydrželo.

RH postihla finanční krize a tím i pád až na dno. Noviny vycházely jednou měsíčně, mnozí redaktori odešli a redakce byla nucena z velké části přebírat informace z internetu. Neaktuální, staré informace se tak stávaly ještě staršími a romský jazyk

se z RH skoro vytratil. RH nežilo, jen přežívalo a hrozilo, že zanikne. Redakce si byla toho vědoma a snažila se sjednat nápravu. A je to i znát. I když RH dostává každým rokem míň a míň peněz, přesto jsem poznal, že se stává opět aktuálním. Za poslední rok se však změnilo nejvíc. Má opět svoji síť dopisovatelů a informátorů, romština zase zdobí jeho stránky. Myslím si však, že je nutno odstranit ještě jeden nedostatek. Papír, na kterém RH vychází, vyvolává ve čtenářích určité pochybnosti. Domnívám se, že RH se stávajícím papírem ztrácí punc tradičních novin a tím i svou důvěryhodnost.

Jinak věřím, že RH se brzo vrátí zpět do starých kolejí svého někdejšího ohlasu a že mu k tomu finančně pomůže i ministerstvo kultury. Romové si to zaslouží.

Gejza Horváth

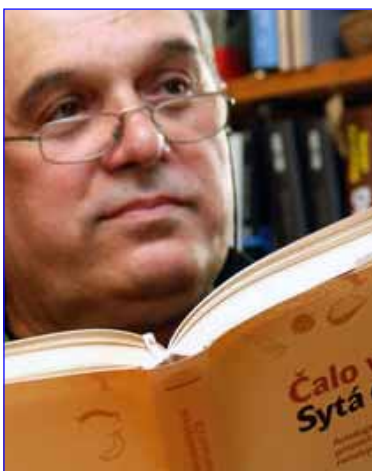

Foto: Magda Kucharičová

Roman Čonka: Romano nevo li' žije vždy až od května

Dokončení ze str. 1
čas pracovních cest rozdávame čitateľom. Takmer 12 000 kusov novín posielame prostredníctvom pošty našim odberateľom – čitateľom. Celé poštovné hradíme a nie je to malá suma. Len malá časť z našich odberateľov si za noviny aj zaplatí. Väčšinou zaplatia školy a inštitúcie, pomenej už bežní občania. Ale nie je to veľká suma, ktorá sa k nám cez predplatné vráti.

Jak se RNL distribuuje, na jaké instituce a při jakých příležitostech? Převládají mezi odběrateli podle vás Romové či Neromové?
Noviny distribuujeme vždy rovnako, prostredníctvom pošty na konkrétnu adresu, ktorú máme v našom adresári. Máme široké spektrum odberateľov, cez mestské a obecné úrady, štátne inštitúcie, ministerstvá, noviny posielame poslancom slovenského parlamentu, ale aj mimovládny organizáciám, nadáciám, školám... Samozrejme noviny sa dostávajú aj k jednotlivcom, prevažne k Rómom žijúcim v rómskych osadách či mestách. Svojich odberateľov máme aj v zahraničí, takmer na každom kontinente. Žiaľ im už noviny nezasielame, je to dosť finančne náročné.

Mohl byste charakterizovat lidi, kteří za ta léta vytvořili stabilnější autorský okruh?

Ak by sme mali hovoriť o ľuďoch, ktorí sa zaslúžili o to, že noviny stále existujú, tak spomeniem len jedno meno – Daniela Hivešová-Šilánová. Stála pri zrode týchto novín a viedla ich do augusta 2008, kedy po dlhej chorobe zomrela. Snažila sa vyhľadávať šikovných ľudí: Rómov, ktorí by sa mohli presadiť v oblasti žurnalistiky. Aj keď nebola rómskeho pôvodu, veľký dôraz kladla na zachovanie rómskeho jazyka. Vyhľadávala aj rómskych spisovateľov – profesionálov i amatérov, ktorým dávala priestor v novinách na prezentovanie ich poézie a prózy. Jej odchod je veľkou stratou pre noviny.

V čem vy jako nový šéfredaktor chcete noviny změnit, vylepšit a co si od toho sľubujete?

Po smrti Daniely Hivešovej-Šilánovej nastalo obdobie, kedy sa kladli otázky, ako s novinami ďalej. Od septembra 2008 sa ujala združenia Denisa Havrľová, ktorá ako novinárka pracovala v redakcii od roku 1998. Združenie a noviny viedla do februára 2009, potom sa rozhodla odísť. Dôvody jej náhleho odchodu neviem. Od marca vediem združenie a noviny ja. Odchod Denisy Havrľovej bol práve v čase, keď sa na ministerstve rozhodovalo o financiách pre noviny na tento rok. Si-

tuáciu bolo potrebné okamžite riešiť a tak správna rada združenia navrhla do pozície „šéfa“ mňa. Nemal som veľa času na rozhodovanie, no vedel som, že noviny musia pokračovať ďalej. Tak som to prijal, uvidíme, čo prinesie čas... Určite ako nový šéfredaktor mám svoje plány, otázne je, do akej miery sa mi ich podarí naplniť. V združení je totiž spojená funkcia – šéfredaktor je zároveň štatutárom združenia. Čiže okrem prípravy kvalitných novín musí zháňať peniaze, písať projekty, byť účtovníkom... A to je nesmierne náročné. Aj preto jedným z prvých krokov by bolo oddelenie tejto funkcie. Budem sa snažiť rokovať s kompetentnými aj o spôsobe financovania novín, aby vychádzali pravidelne, nie až od polovice roka. V samotných novinách bude zohrávať významnú úlohu fotografia, chcem zaviesť pravidelnejšie rubriky a približovať aj samotný rómsky jazyk, ktorý je v katastrofálnom stave. Veľmi veľa Rómov už nehovorí rómsky, ale „zmiešaninou“ slovenčiny a rómčiny.

RH je víceméně založeno na několika aktivních jedincích, z nichž část je spojena rodinnými svazky. Zhruba polovinu aktivit kolem RH hrají Neromové, kteří s Romy pracují. Šéfredaktor, jediný pracovník na celý úvazek, je Nerom. Odhalíte nám podobné zákulisí RNL?

Noviny viedla dlhé roky ne-Rómkami, čo niekedy prekážalo niektorým rómskym „aktivistom“. Aktívne sa na príprave novín podieľali a podieľajú 5 ľudí (plus mínus), no máme aj svojich dopisovateľov v regiónoch. Taktiež sme kolektív Rómov a ne-Rómov, aj keď by som to nerozdeľoval etnicky. Skôr by som povedal, že je to skupina ľudí „zapálených“ pre vec.

Jaké bývaly a jsou vztahy RNL se slovenskými politiky či stranami? Kdo na vás vyvíjel nátlak, která strana, politik či úředník ponechával RNL nezávislost či s ním chtěl manipulovat?

Je mi ťažké vyjadriť sa k minulosti, nakoľko v novinách pôsobím len päť rokov. Nátlak alebo manipuláciu zo strany slovenských politikov som nezaznamenal, skôr by som povedal, že rôzne tlaky prichádzajú z rómskej komunity.

Stojí většina romských politiků o publikování v RNL, nebo se spíše orientuje na „většinové“ noviny? Stojí některé romské osobnosti či skupiny vůči RNL v opozici?

Rómskych politikov máme na Slovensku málo, presnejšie rómskych strán. Oficiálne funguje len jedna

rómska politická strana. Tá sa však prezentuje väčšinou v mienkotvorných médiách, čo je aj tak trochu logické. Naše noviny sú mesačným a keď je potrebné okamžité vyjadrenie politika, ináč to ani nejde – len cez väčšinové médiá. Tak ako majú noviny veľa priaznivcov, majú aj veľa nepriaznivcov. Bez „opozície“ by to asi nešlo v mnohých oblastiach.

Jsou na Slovensku Romové, kteří hovoří jen maďarsky a romsky? Máte pro ně například maďarskou přílohu?

Hlavne v južných oblastiach Slovenska sú Rómovia, ktorí hovoria iba maďarsky. Dokonca v niektorých južných oblastiach Rómovia nehovoria ani rómsky. Aj preto sme v roku 2007 vydávali aj špeciálnu prílohu pre „maďarských Rómov“, ktorú pre naše noviny pripravovali samotní Rómovia z južného Slovenska. Všetko je však o financiách, ktoré teraz chýbajú.

Jak byste charakterizoval největší problémy romského tisku na Slovensku?

Najväčším problémom rómskych médií na Slovensku je spôsob ich financovania. Prvé mesiace v roku je veľká neistota, čo vôbec noviny získajú podporu na svoju činnosť. Ak komisia rozhodne že áno, peniaze máme na účte až v máji. A to už máme za sebou polovicu roka. Čiže „normálne“ noviny začnú fungovať od mája. Tým nechcem povedať, že prvý polrok nefungujú, no tlačené noviny sa k ľuďom dostávajú spätne

až v máji. Ľudia tak dostanú v máji už neaktuálne informácie z predchádzajúcich mesiacov. Tento problém financovania trvá v podstate od začiatku fungovania novín.

Máte kapacitu i na vlastní investigativní žurnalistiku? Pomohli jste odstartovat nějakou kauzu?

Určite máme kapacity na investigatívnu žurnalistiku. Je tu však otázka, do akej hĺbky môžeme zájsť. Treba otvorene priznať, že rómske médiá nemajú až takú silu. Ak aj poukážeme na niektoré nedostatky ako prví, zväčša verejnosť začne reagovať, až keď to prinesú väčšinové médiá.

Existovala někdy na Slovensku například romská příloha celostátních novin?

Existovala samostatná príloha v celostátnych novinách, pripravovala ju však Rómska tlačová agentúra. Tá sa dnes venuje hlavne televízii – pripravuje Rómsky magazín a teraz začínajú aj s prípravou materiálu pre Slovenský rozhlas.

Uvažoval o tom někdo, nebylo by to efektivnější?

Určite má rómska príloha v mienkotvorných médiách svoj zmysel, no formovala by len verejnú mienku majority. Samotní Rómovia by sa však k informáciám opäť nedostávali. Je totiž málo pravdepodobné, že chudobný Róm z osady si bude kupovať noviny v obchode. Aj preto naše noviny zasielame bezplatne na konkrétne adresy. Robíme Rómom servis, aby mali informácie o dianí doma i vo svete.

Inak sa k informáciám dostanú len veľmi ťažko.

Stal se list RNL nebo jeho redaktori či kolportéři někdy terčem skinheadů či nacionalistů?

Určite sa to stalo, no bolo to ešte okolo roku 1995. Vtedy sa hnutie skinheads rozmáhalo tak na Slovensku ako aj v Čechách. Dostali sme do redakcie niekoľko výhražných listov, no boli aj takí, ktorí prišli priamo do redakcie a zisťovali, kto nás financuje, kde tlačíme noviny... V posledných rokoch sme však nič podobné nezaznamenali.

Ještě z jiného soudku – jak rozumíte tomu, co se děje teď v Maďarsku? Je tam skutečně nějaká teroristická organizovaná skupina, co si prostě k likvidaci vybírá Romy a chce tím, že jich postupně několik někde na okraji vesnice zastřelí, navodit strach či vyprovokovat emigraci?

Je ťažké povedať, čo a kto môže byť za násilnými útokmi na Rómov v Maďarsku. V každom prípade je tam situácia veľmi vážna, vládne tam silná protirómska nálada. Veď nakoniec aj voľby do Európskeho parlamentu v Maďarsku ukázali, akú silu majú extrémisti. Podobná situácia je aj u nás – v Čechách, no očakávam, že podobná vlna extrémizmu prepukne určite aj na Slovensku. Našťastie momentálne nedochádza k takým úmrtiam ako v susednom Maďarsku, aj keď v minulých rokoch boli také prípady aj na Slovensku.

Ptal se Pavel Pečinka

Šéfredaktor RNL Roman Čonka na reportáži v osade Backov.

Foto: RNL

Seznámení...

Hledám hodnou a milou ženu či dívku pro vážný vztah. Jsem šestatřicetiletý Rom atletické postavy, pocházím z Českolipska, měřím 187 cm, vážím 90 kg, mám hnědé oči. Miluji romantiku a hudbu jakéhokoliv žánru. Děti nejsou překážkou. Značka: Samota tíží.
Pavel Ridaj, tel.: 722 765 309, PO Box 17, Nový Bor 473 01.

ARGO spolupracuje s ministerstvem práce

ZLÍN – Organizace ARGO, Společnost dobré vůle, Zlín realizuje projekt terénních prací pro romské spoluobčany ve Zlínském kraji, který financuje Evropský sociální fond a MPSV ČR. Více nám o tom řekl Richard Kořínek z ARGO.

„Naši vyškolení terénní pracovníci se zaměřují na Romy, kteří mají zájem spolupracovat na změně své současné nepříznivé situace. Poskytují pomoc v akutní krizové situaci

a zprostředkovávají kontakt s institucemi, které mohou situaci řešit. Vyhotoví úřední či jiné listiny. Dávají informace o pracovních příležitostech nebo možnosti rekvalifikace a poradenství, při poskytování půjček a úroků, informace o lichvě a drogách,“ sdělil. Terénní pracovníci chodí také do rodin: pomáhají v hospodaření s rodinným rozpočtem, pomáhají dětem s přípravou na vyučování, starším pomáhají se zkouškami na střední školy.

Je známo, že tato pomoc je jedním z prostředků, jak je možné zlepšit sociální situaci Romů. „Bez vzájemné spolupráce s veřejnou správou a představiteli to ale nejde. Ti všichni si musí uvědomit, že stále výraznější chudoba ohrožuje celou naši společnost, a to i bohaté,“ řekl Richard Kořínek a potvrdil, že špatnou situaci některých romských rodin je třeba řešit kompletně – v oblasti bydlení i vytvářením vhodných pracovních míst.

Řešení chomutovské primátorky je podle něj neadekvátní, velmi prohlubuje krizovou situaci mezi Romy a přispívá k ohrožení majoritní společnosti. Rovněž případně zrušení pozice ministra pro lidská práva a menšiny by bylo neprozíravé a nezodpovědné. Na adresu bývalého ministra práce a sociálních věcí Petra Nečase Kořínek řekl, že i za své krátké působení prokázal, že pochopil situaci, a pracoval k prospěchu Romů i majoritní společnosti. (av)

co na to naši čtenáři?

Z reakcí na článek Holomci jdou příkladem sto let a Romští europolanci? (RH 9-2009):

Můj otec nebožtík mi vyprávěl o JUDr. Tomáši Holomkovi a jeho aktivitách. Také jsem si toho dost přečetl. Souhlasím proto s paní Emílií Machálkovou-Holomkovou. Vážím si ale Karla Holomka stejně jako Ivana Veselého, proto věřím, že najdou společnou řeč a oba půjdou dál správným směrem pro blaho nás, Romů. Romové se musejí probudit a pochopit smysl jednoty. Nesouhlasím ale s tím, pane Holomku, že v naší komunitě není vůdce. Vy jste osobnost a lidé vás mají rádi!

Věřím, že my Romové, kdybychom měli část území v České republice, jsme schopni zajistit místní i státní samosprávu. A jak by to vypadalo s jednotlivými úřady? Představoval bych si to např. takhle:

Prezident – guvernér: JUDr. Emil Ščuka

Premiér – Ing. Karel Holomek

Předseda parlamentu – JUDr. Milan Tatár

Ministr obrany – Ivan Veselý

Ministryně kultury – Mgr. Jarmila Balážová

Ministr stavebnictví – Milan Ferenc

Ministr práce a sociálních věcí – Miroslav Tancoš

Ministr financí – Mgr. Petr Tulia

Ministr pro místní rozvoj – Ondřej Giňa starší

Ministryně spravedlnosti – JUDr. Klára Samková

Ministr vnitra a bezpečnosti – Bc. Stanislav Daniel

Ministerstvo školství – Mario Insanti

Starostové měst a obcí, případně hejtmani – R. Grundza, T. Sivák, Cyril Koky, Ing. P. Holek, Mrg. I. Millerová, M. Gorol, E. Davidová, M. Kotlár, A. Cinová, R. Horváth, Z. Duna, V. Miko.

Stále jednají o nás bez nás. Situace je velice špatná. Jsme krásný a temperamentní národ, ale musíme více bojovat za svá práva, pro lepší život nás všech.

Miroslav Tancoš, předseda Romské hospodářské rady ČR, Nový Bor

Z reakcí na článek Krize, Romové a brněnská média (RH 10-2009):

Premýšlím, co chtěl autor článku Pavel Pečínka vlastně čtenářům sdělit. To, že je tu krize a zanikají zavedená média? Nic nového, to se dá přece v době krize předpokládat. Nebo snad chtěl upozornit, že zanikají právě ta média, která byla ochotná věnovat se romské problematice (Literární noviny)? Pokud ano, bylo by od autora poctivě sdělit právě tuto skutečnost a neskrývat se za suchá sdělení bez vlastního komentáře. Proniknout do celostátních médií s romskou problematikou bylo odjakživa problematické a šéfredaktoři pečlivě zvažovali, kolik prostoru ve svém médiu pro toto téma vyhradí. Věřte, že s tím mám také své zkušenosti. Pokud tato média, občas ochotná zveřejnit nějaký ten komentář s romským tématem, zanikla, vnímám to jako velkou škodu. Pak jsou všechna gesta vlády (viz boj s extremismem) úplně zbytečná a falešná. Domnívám se, že majoritní společnost by měla mít možnost dozvědět se více o Romech. Velká většina lidí se bojí „jinakosti“, možná, že kdyby měli více informací, nezaujímal by vůči „jinakosti“ negativní postoj. Literární noviny byly jedním z mála periodik, která zveřejňovala komentáře na toto téma. Kde jinde najde čtenář témata o Romech? Dnes už snad jen v Respektu a v Reflexu. **Daniela, Vsetín**

Z reakcí na článek Katarína Klamková z IQRS: Sílu k práci mi dává křesťanství (RH 10-2009):

Zajímá mě konkrétně člověk, neplatič a jeho dobrovolnost, na základě které pak přijdou na řadu ti avizovaní pomocníci. Já jsem k té dobrovolnosti prostě skeptický. K té dobrovolnosti vymotat se ze sociální pasti.

Hynek Zatloukal, Děčín

Bez velkých státních dotací by paní Klamkové nepomohla ani křesťanská víra. Ty peníze ale patří Romům a ne jejímu souboru. **Ruda, Praha**

Z reakcí na článek Emigrace nic neřeší (RH 10-2009):

Romové do Kanady neutíkají. Ve skutečnosti těmito odchody politicky protestují. Romům nezbylo moc prostředků k účinnému protestu, tak se chopili jediné možné občanské neposlušnosti, která jim zbyla. Jsou to odchody do Kanady. Jak se jeví, jsou opravdu účinné.

To, že Kanada Romy nechce, také není pravda. ČR má účast na Evropském společenství. Tvoří obchodní bilanci, a to i s Kanadou. Ročně vyprodukuje 700 milionů v eurech vzájemného obchodu. Pro ČR to je velmi dobrá bilance. Pro Kanadu kapka v moři. Přesto Kanada nemůže připustit, aby obchodovala s fašistickým státem. Kanada si určitě uvědomuje, že tvoří ekonomiku se státem, který nemá zrovna dobrou pověst. Proto Kanada pro zlepšení své i české pověsti chce zavést víza. Z tohoto pohledu je zvolený romský protest velmi účinný. Zasahuje ekonomickou sféru českého státu. Pověst při zavedení viz pro ČR pravděpodobně ovlivní i další mezistátní obchody. Tento zvolený protest Romů je tedy účinný a Romové na něj mají nárok. Zaručuje jim to hned několik světově uznávaných dokumentů. Jedním z nich je česká ústava. **Ruda, Hamilton, Kanada**

Je to i můj názor na věc, že se před nacismem utíkat nemá. Náckové jsou všude a budou se více posilovat, pokud jen budem ustupovat. Kdo ustupuje, prohrává. V jednotě je síla, tak proto se sjednocujte a neutíkejte! Tam, kde je třeba vypomocet, tam naběhnout! Nedovolit nacistům, aby v Opavě zneužívali případ Natálka. Pokud se na tom místě sejdou, sejdou se i Romové ve větším počtu. **Kódl, Opava**

Dance the Yard – současnost

BRNO – Romská taneční skupina pod vedením mladého a talentovaného tanečníka Lukáše Holuba v současné době sklízí převelice úspěchy.

Ve složení sedm tanečníků stylu street dance (Lukáš Holub, Fera Holub, Kamil Kadre, Patrik Rusz, Franta Dirda, Denisa Mirgová a Angelika Ruszová) a dva zástupci step dance z taneční skupiny

Merci (Richard Ferko a Jan Mirga) vyhráli první místo v Emco Dance tour 2009. Čtrnáct dní na to postoupilo Dance the Yard s druhým místem do státního kola taneční soutěže. Na ČT 2 byla odvysílána reportáž o této skupině, kde se nově objevil další člen Erik Kraus.

Nyní skupina sklízí mnoho úspěchů v Brně i mimo ně, avšak v novém složení. Drastická změna na-

stala začátkem června. Skupinu z osobních důvodů opustili tito členové: Kamil Kadre, Miloš Kryštof a Patrik Rusz. Toto byl pro fanoušky DTY velký šok, stejně jako pro IQ Roma Servis, který pomáhá skupině s tréninky a také jí domlouvá vystoupení. Avšak fanoušci se nenechali složitou situací setřást a i nadále své DTY milují. Tanci zdar!

Lucie Sharrii Oračková

M. Šaray: M-Dance napreačhel, aľe demel andre ke Praha

Servus Michal, som rado, kaj mange odpheneha pre mire otazky andro Romano hangos (RH). Čačes napotěšineha ča man, aľe he dženen, so RH ginen. So hin čačo pr'oda, kaj pes M-Dance rozpadnindžas? He so M-Dance he leskri budoucnost?

Andre peršo rada, kamav te pozdravinel savore dženen, so ginen RH a sig pro začatkos kanav te vyvracinel phuj lava, kaj pes M-Dance club rozpadnindžas. Nane oda čačo, ča pes přestěhindžas ke Praha.

Savore mandar phučen, soske? Oda hin kavka: Andro Brnos pusbındžam 10 berš, savore ciele, so amenge le spolupracovnikenca kamahas, oda splńindžam. Khelehas vřadzik, kerahas andro kinos, andre reklama, ačhiľam mistra ČR, he Evropa, precestindžam cal'i Evropa, dochudľam amen mařkar savore češke, he evropske raja, kerdžam bare akce... Andre Praha pes ciele igen sig plninen, he hine odvazne he profesionalne, hin len bareder budoucnost. Te kamen buter te džanel, řaj ginen pre www.matheo.7x.cz.

Hin but buči, he me som vař oda igen rado, som bachtalo, kaj pal o deř berřa hin pal amende but zajmos, he kaj M-Dance hin budoucnost.

He so spoluprace le aver skupinenca?

No, te kamav te phenel čačipen, andre Praha pes kada namušinel, ak hin bari konkurencija a hlavne naexistinel kamaradsko vztahos mařkar o tanečnika abo skupinenca. Andre Praha oda funginel aver. Andro Brnos hin oda buter kamaradsko. Andro Brnos san igen but le dženge pro jakha, he so keren, pal oda calo Brnos vakerel. Andre Praha pes kerel sako so kampil, sar džanel, he predživena ča ole najschopneder. Pale rat pes ak řaj ačhen celebrita, te andro Česko

len nane but... Ak placinel o pravildos, te avel pro spravno than andre spravno doba.

Kamehas te avel pale ko Brnos, andro tiro rodno than?

Pale ko Brnos? No, oda andre kaja doba mek na. Oda hin oda stejno, te o dženo andal o gav pes stěhinel andro Brnos, he dživel buter perspektivno dživipen, phuč lestar, či kamel te avel pale andro gav. Aľe me aka-na kamav te phenel, kaj Brnos hin cikno abo o gav, oda na! Me Brnos igen rado dikhav, hin man ok fajtos, savo igen aľe igen kamav, he čeporo kamarada, vař save čivav. Praha hin vař mange budoucnost, savi kamav te napľinel, he te dživel. Nadžanav, možno pro phure berřa avava pale, aľe oda čačes nadžanav. Sar la Praha hin kuzlos, Brnos tiž, kana leperav pre bachtale čaři, save man ačhela andro miro jilo.

Tiri karijera vareko nalel avka, sar kampil. Sudzinen tut bi oda, kaj tut prindžaren. Sar oda citines tu?

Duležito hin, sar miri karijera citinav me, te avava savorence lačhes, he rado pes dikhava, džanav, kaj miri famil'ija he kamarada avena tiž. Možno kames te phenel vare-so pal miri minulost, savi hiři aka-na but diskutimen andro Brnos. He me tuke ča phenava, jak nasom varesavo uchylas abo avka vareso. Ča akor, sar has založimen M-Dance, pes chudľom ko phuj manuřa, somas but terno he dilino. Vař kada, kaj dživavas pre ulica, he chudľom man řoha tele, he zmeřindžom dživipen avre dženge. M-Dance – oda has, he hin te kavka nadopadřinen aver džene, ko ča pal oda uvařinenas, he kamen pes te del pal o phuj drom, sar me pal o deřuduj berř. Te peske sako miřinel, kaj geľom ke Praha te kerel phuj veci, mi peske miřinel. Me kerd-

žom koja phuj veci anglo deřuduj berř, he mra miřlatar kerdžom skupina, savake naavela řoha řigda obdoba, řoha řigda naavela aver tanečno skupina, savi avela amenge podobno, furt oda avela ča kopie. Me řikas naobčordžom, řoha řigda namurdardžom he namardžom, oda čačes na... Me nasudžinav řikas, ča pomořinav, he dav talentos, so mange diřas Deloro.

Sar vnimines e situacija ko Brnos rozkerde tanečno skupiny, sar hin Dance the yard, abo Live Dance? Dance the yard pes naodkerdžas calo, aľe has ok jekh drastic-ko změna. Savo hin tut nazoris pr'oda?

Sučasno situacija, savi man but zaskořindžas he prekvapindžas, pes delas te užarel. Veduca kale skupinendar sar hin Live Dance abo Dance the Yard peske nauvedominen podstatno vecos. Jon peske nauvedominen, kaj kampil buter, sar ča te avel pro treninkos. Aři jekh lendar, mra miřlatar, nane osobnost aři, kaj te lengri skupina te avel varesavo smeros, sar andro celkovochodos. Jon čerpinenas andal o M-Dance club, sar so duj džene has členi, ale imar nadikhenas koja podstatno buči, savi nane te dikhel pro treninkos. Sako veduci muřinel te avel motivacija vař o peskre členi, inspiracija, he dženo, pal savo řaj aven he pre jepařrat, he te poradzinel pes leha...

Me korkoro naačal'uvav stylos veduciskre chovani, aľe he lengre členen, ko peske miřliden, kaj hine tanečno skupina, savi džanel, so kammel! Nakamav kaja debata tuha te vakerel buter, bo oda bi avela pre priloha RH. He vzkazos le veducege kale skupinen hin možno but drzo, ale muřinav oda te pisinel – savorenge prajinav ča oda, so tumen prajinen mange!

Phučelas Lucie Sharrii Oračková

Dance the Yard – kala dživesa

BRNO – Romaňi skupina and-ro khel'iben, pal o vedenie ternes he talentimen tanečnikos Lukaš-kus Holub kala dživesa skidel igen bare úspěchy.

Andro složenie eŧta tanečnika street dance (Lukaš Holub, Fera Holub, Kamil Kadre, Patrik Ruszó, Franta Dirda, Denisa Mirgová a Angelika Ruszóová), he duj zástupci

step dance andal e skupina Mercí (Richard Ferko he Jan Mirga) vi-khelde peske peřšo than andro Emco Dance tour 2009. Duj kurke pal oda pustupinde Dance the Yard le dujte thaneha andro štatno kolos. Pre ČT 2 has reportaž pal kaja khel'ibnesk-ro skupina, kaj pes objevindžas nevo členos Erik Kraus. Akana kaja sku-pina skidel bare úspěchy andro Br-

nos, he pal o Brnos, aŧe andro nevo složenie. Igen drasticko zmena has pre začatkos junos. Kamil Kadre, Miloš Kryštof he Patrik Ruszó odge-le andal e skupina het.

Kada has baro šokos predal e fa-nušky DTY, he predal o IQ Roma Servis, savo lenge šegetinel. Le khel'ibneske servus!

Lucie Sharrii Oračková

Michal Šaray: M-Dance nekončí, ale valí se do Prahy

Ahoj Michale, jsem ráda, že mi odpovíš pro Romano hangos (RH) a určitě potěšíš nejen mě, ale i čtenáře těchto novin a své fanoušky. Mám pro tebe pár otázek. Co je pravdy na tom, že se M-Dance rozpadlo? Co M-Dance a jeho budoucnost?

V první řadě bych chtěl pozdravit všechny čtenáře RH a hned na začátku bych rád vyvrátil informaci, že se taneční skupina M-Dance club rozpadla. Není to pravda, jen změnila místo své působnosti, a to směr Praha. Každý se mě teď ptá – proč? Je to jednoduché. V Brně jsme působili skoro deset let a všechny cíle, které jsem si předsevzal, jsem společně s mými tanečnicíky splnil. Tancovali jsme už skoro všude, zahráli si ve filmu, v reklamě, stali se mistry ČR a Evropy, procestovali celou Evropu, dostali se mezi české a zahraniční hvězdy, pořádali spoustu akcí...

V Praze se cíle daleko víc plní, jsou odvážnější a hlavně profesionálnější, mají větší budoucnost. Více se můžete dočíst na stránkách www.matheo.7x.cz.

Práce je opravdu hodně a já jsem za ni moc vděčný, jsem šťastný, že i po deseti letech je o nás velký zájem a že M-DANCE má budoucnost.

A co spolupráce s jinými dance skupinami?

No, abych pravdu řekl, v Praze se to moc nenosí, je tu velká konkurence a hlavně tu bohužel neexistuje kamarádský vztah mezi tanečnicíky nebo skupinami. V Praze to funguje opravdu jinak. V Brně je prostředí přátelštější, i když zase v opačném případě jste v Brně moc lidem na očích a při každém sebe-menším záporném kroku si o tom celé Brno povídá. V Praze si kaž-

dý dělá svoje, jak umí a přežijí jen ti nejschopnější. Přes noc se tu můžete stát celebritou, i když v Česku jich moc není. Platí tu pravidlo být na správném místě ve správnou dobu.

Vrátil by ses zpátky do Brna, do svého rodného města?

Zpátky do Brna? V současnosti ne. To je to samé, jako když se člověk z vesnice přestěhuje třeba do Brna a žije více perspektivní život, zepete se ho, jestli by se vrátil zpátky na vesnici. Ale tím nechci říct, že je Brno malé nebo vesnice, to v žádném případě ne, mám Brno moc rád, protože tam mám rodinu, kterou nadevše miluju, a pár přátel, za které dýchám. Ale Praha je pro mě budoucností, kterou chci naplnit a žít. Nevím, možná se na stáří vrátím, ale to opravdu nevím. Tak jako Praha má své kouzlo, tak Brno také, hlavně ve vzpomínkách na šťastné chvíle, které zůstanou v mém srdci navždy.

Tvoji kariéru mnozí neberou tak, jak by měli. Soudí tě, aniž by tě znali. Jak to vnímáš ty?

Je důležité, jak svou kariéru vnímám já. Když já budu se vším smířený a budu se mít rád, vím, že má rodina a přátelé budou taky. Asi narážíš na moji minulost, která je teď v Brně hodně diskutovaným téčem... A já ti jen řeknu to, že nejsem nějaký úchyl nebo tak něco. Před založením M-Dance jsem se jen dostal mezi špatné lidi, byl jsem hodně mladý a hloupý. Kvůli tomu, že jsem žil na ulici a dostal se na úplné dno, jsem změnil životy jiných. M-Dance to bylo a je poslání, aby tak nedopadli ostatní, kteří o tom třeba jen uvažují a chtějí se vydat na špatnou cestu, tak jako já před dvanácti lety. Když si kaž-

dý myslí, že jsem jel do Prahy dělat špatné věci, ať si to myslí, já jsem všechnu tu špatnost dělal před dvanácti lety a taky nepřímo díky ní jsem vytvořil skupinu, která nebude mít nikdy obdoby, nikdy nebude jiná taneční skupina, která nám bude podobná, vždycky to budou jen kopie... A hlavně nikoho jsem nikdy neokradl, nezbil či nezabil, tak to opravdu ne...

Nesoudím nikoho, jen podávám pomocnou ruku a talent, kterým mě Bůh obdaroval.

Jak vnímáš současnou situaci rozpadajících se tanečních skupin v Brně, jako je Dance the Yard nebo Live Dance? DTY se nerozpadla úplně, ale nastala tam jistá, hodně drastická změna. Jaký máš na to názor?

Současná situace mě zaskočila a překvapila, ale dala se čekat. Dnešní vedoucí skupin, jako je Live Dance nebo DTY, si neuvědomují podstatnou věc. Totiž, že potřebují daleko víc než jen přijít na trénink... Ani jeden z nich podle mého názoru není taková osobnost, aby jejich skupina měla určitý směr jak v celkovém fungování nebo ve zdokonalování se... Čerpali ze zkušeností, které nasbírali v M-Dance klubu, když oba byli členové, ale už neviděli podstatnou práci, která není vidět na tréninku. Každý vedoucí by měl být pro své členy motivací, inspirací a člověkem, za kterým můžou přijít i o půlnoci, a poradit se s ním... Já osobně nechápu někdy styl chování vedoucích, ale i jejich členů, kteří jsi myslí, že jsou taneční skupina. Nechci tuto debatu rozvádět dál, protože to by bylo asi na celou přílohu RH. A vzkaz pro vedoucí těchto skupin je asi dost drzý, ale musím to uvést – všem přeju jen to, co oni mně!

Ptala se Lucie Sharrii Oračková

ze světa

SKOPJE – Dvaadvacetiletá mediální poradkyně Tereza Zámková zvítězila v soutěži Miss Roma International 2009. Ta se konala čtvrtého července 2009 v makedonském hlavním městě Skopje. Do volby postoupila Tereza jako vítězka Miss Roma Praha. „*Moje romština není dobrá, a tak jsem si myslela, že jsem se na žádném místě neumístila. Až když vyslovili mé jméno, vyhrkly mi slzy radosti,*“ zmínila vítězka. Třetí nejkrásnější Romkou se stala dívka z Makedonie, titul první vicemiss získala Romka z Chorvatska.

BANSKÁ BYSTRICA – Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce sv. Alžbety v Bratislavě otvorila v Banskej Bystrici Ústav rómských evropských štúdií. Uchádzači môžu zasielať prihlášky na 1. stupeň (Bc.) štúdiá v odbore Sociálna práca so zameraním pre Rómsku národnostnú menšinu a na druhý stupeň (Mgr.) v odbore Sociálna práca, a to do 30. júla 2009. (Detaily na www.vssvalzbety.sk)

BRATISLAVA – 200 miliónov eur dostanú samosprávy a mimovládne organizácie, ktoré budú komplexne riešiť problémy Rómov. Podpredseda vlády Dušan Čaplovič odhaduje, že podporia asi 50 projektov.

KOŠICE – V sobotu 11. 7. sa v Košiciach uskutočnil ustanovujúci snem Strany rómskej koalície (SRK), ktorá bola zaregistrovaná 22. júna 2009. Členovia prípravného výboru vybírali 18 000 podpisov. SRK chce byť občianskou stranou pre všetkých bez ohľadu na ich rasovú, etnickú či náboženskú príslušnosť.

KOŠICE – Samospráva mestskej časti Košice-Šaca začala od 1. júla s projektom dobrovoľnej miestnej stráže. „*V Šaci je početná rómska komunita a myslím si, že je dobré, ak v hliadke bude mať svojho zástupcu. Je to bývalý poslanec mestskej časti Šaca. Stal sa príkladom pre ostatných Rómov,*“ uviedol starosta Šace.

ŽENEVA – Predstavitel OSN pro práva vysídlených lidí Walter Kaelin je nanejvyš pobouřen situací několika set vysídlených Romů, kteří žijí už deset let na kontaminovaném místě v Kosovu. OSN přemístila kolem 670 Romů do táborů na severu Kosova, které se nachází v blízkosti bývalého dolu na těžbu olova a životní prostředí je tam tímto kovem silně znečištěné.

BRATISLAVA – Rómske aktivistky žiadali siedmeho júla otvoreným listom podpredsedovi slovenskej vlády Dušanovi Čaplovičovi ospravedlnenie jeho údajného rómskeho poradcu Ladislava Richtera. Richter vyhlásil, že u Rómov ešte nedosiahla emancipácia taký stupeň ako v majoritnej spoločnosti a do rómskych komunít neprešla rovnoprávnosť žien.

RAPOVCE – Rómovia z Rapoviec nechcú, aby ich verejnosť spájala s lučeneckými Rómami z osady nazvanej Rapovská križovatka, ktorá sa donedávna volala Osada verejnej čistoty. Dôvodom zmeny názvu bolo, že pôsobil hanlivo, resp. ironicky a komplikoval Rómom situáciu najmä pri hľadaní práce alebo v úradných záležitostiach.

BANSKÁ BYSTRICA – Zhoršujúci sa zdravotný stav obyvateľov separovaných rómskych lokalít na Slovensku vyvolal potrebu novej stratégie. Vyšetrenie na vzorke 200 Rómov z rokov 2007–2009 ukázal, že Rómovia majú skrátenú dĺžku života.

KOŠICE – Na Rádiu Patria v čase od 18.30 do 19.00 hod. si môžete v pondelok, stredu, štvrtok a piatok každý týždeň nájsť tridsať minút venovaných Rómom. V štyroch reláciách (Rómske slovo – každý pondelok a piatok, Rómska beseda každú stredu a Rómska kultúrna revue každý štvrtok) sa tvorcovia usilujú priniesť zaujímavosti z rôznych vrstiev rómskych komunít po celom Slovensku.

KOŠICE – Regionálna organizácia Slovenského syndikátu novinárov v Košiciach a Literárny fond – sekcia pre žurnalistiku v Bratislave zverejnila 1. 7. mená výhercov 14. ročníka súťaže novinárov Východoslovenského regiónu za rok 2008. Jedným z výhercov je šéfredaktor Romano nevo Ľil Roman Čonka. Prémium získal za spracovanie ožehavej témy Zdravie Rómov.

BRATISLAVA – Extrémistická Slovenská pospolitosť bude pokračovať v činnosti. Najvyšší súd 1. 7. zrušil rozhodnutie ministerstva vnútra, ktoré združenie vlni rozpustilo. Súd uznal, že rozhodnutie ministra vnútra Roberta Kaliňáka bolo nezákonné.

KOŠICE, BĚLEHRAD – Vo štvrtok 25. júna v Belehrade prevzala SR oficiálne predsedníctvo Dekády inklúzie Rómov na jeden rok. Slovenské predsedníctvo potrvá od 1. júla 2009 do 30. júna 2010.

BUDAPEŠŤ – Odvolací súd v Budapešti 1. 7. potvrdil rozsudok nižšieho súdu z vlaňajšieho decembra o rozpustení Maďarskej gardy. Rozsudok je právoplatný, polovojenská garda tvrdí, že sa jej netýka. Súd sa odvolal na pochod gardy z decembra 2007 v obci Tatárszentgyörgy, kde rečníci urážali Rómov.

BUDAPEŠŤ – Asi 200 členů a příznivců zrušené polovojenské Maďarské gardy, kterou budapešťský odvolací soud rozpustil, se 4. července večer v centru metropole střetlo s policií. Ta zatkla 127 demonstrantů.

(www.mecem.sk, www.rnl.sk, www.romea.cz, pp)

Muzeum romské kultury o holocaustu a jeho důsledcích

Foto: Jiří Sláma

Muzeum romské kultury (MRK) vzniklo v moravské metropoli brzy po sametové revoluci – v roce 1991. Jeho založení iniciovala tříčlenná skupinka brněnských Romů, do níž jsem patřila i já, tehdy čerstvá absolventka historie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Počátky muzea byly neobvyklé a těžké. Patřila nám jedna pronajatá kancelář, ale na půdě brněnských muzeí jsme už pořádali první výstavy. Přesto, že jsme nedisponovali vlastními prostorami, dařilo se veřejnost seznamovat s našimi sbírkami právě touto formou. Postupně se muzeum dostávalo stále více do povědomí společnosti.

Od 1. ledna 2005 se MRK stalo státní příspěvkovou organizací s Ministerstvem kultury ČR jako zřizovatelem. Dnes zaměstnává včetně ostrahy a obslužného personálu 20 lidí, fondy obsahují kolem 30 000 sbírkových předmětů. Cíl muzea je od počátku stejný – dokumentovat dějiny a kulturu Romů jako světového etnika. Takto široký záběr má své opodstatnění, jistě i díky tomu MRK zůstává institucí světově jedinečnou. Ačkoliv v několika evropských muzeích pracují oddělení romské kultury, samostatné muzeum kultury Romů jinde než v ČR dosud nefunguje.

K hlavním nejen výzkumným, ale i vzdělávacím a osvětovým tématům MRK, patří od začátku téma romského holocaustu. Už roku 1988 se dvě pozdější pracovnice muzea, etnografka Eva Davidová a já, podílely ve spolupráci s budováním United States Holocaust Memorial Museum ve Washingtonu na shromáždění dokladů o osudech Romů za II. světové války u nás, už tehdy jsme začaly nahrávat vzpomínky pamětníků. Muzeum pak od svého založení pořídilo desítky rozhovorů. V těchto výzkumech a záznamech rozhovorů pokračujeme i v současnosti, i když pamětníků výraz-

ně ubylo. Dnes už ovšem na rozdíl od minulých let s poměrně kvalitní videozáznamovou i zvukovou technikou, kterou obsluhují profesionálové.

Z výpovědí, které muzeum po léta zaznamenává, vyplývá jedna neznámá a zneklidňující skutečnost. Ačkoliv téma romského holocaustu se pomalu otevírá veřejnosti, o pozbytém majetku se v souvislosti s Romy dosud prakticky nemluví. Přitom nejde o věc zanedbatelnou. Uvěznění Romové přišli o veškerý svůj majetek. Co si vzali na cestu, museli v táborech odevzdat (oděvy, lůžkoviny, šperky, peníze či cenné papíry). V obcích zanechané a opuštěné nemovitosti a jejich vybavení i dobytek propadly jako majetek „nepřátel říše“. Staly se součástí veřejných dražeb a nebo byly postupně rozkradeny a zničeny. Po odsunu Romů v rámci likvidace cikánských osad došlo k demolici domů. Po válce se proto Romové neměli kam vrátet. „Esenbáci (četníci) došli, aby sme si pobrali, co můžeme, a ostatné všeko nechali. A jak jsme se vrátili z KT, tak tam nebyla ani dlážka, ani oken, ani dveře, nic. Vůbec nic...“ (H. M., nar. 1926, Z-9953)

Například Romové v moravském lázeňském městě Luhačovicích žili trvale usedle a bez větších problémů, děti chodily do školy, muži pracovali jako dělníci. Do roku 1940 bylo v osadě postaveno 13 zděných domků s řádně přidělenými čísly popisnými, jejichž hodnotu naznačují dochované archivní doklady, např. odhad ceny domku či o pojištění romského domku proti požáru. Všichni luhačovičtí Romové byli odtud 15. března 1943 odvezeni do Osvětimi; z 68 lidí se konce války dočkali pouze tři. Brzy po nuceném odjezdu došlo k zabavení a rozprodání jejich veškerého majetku ve veřejných dražbách, domy rozebrali nejružnější „dobrovolníci“.

Nacisté Romům důsledně ukradli vše

Celé romské rodiny, které se měly vlastními prostředky dopravit do protektorátních cikánských táborů v Letech nebo Hodoníně, si mohly s sebou vzít maximálně 50 kg osobních věcí, oblečení, lůžkovin a jídla. Vězni těchto táborů v rámci vstupní „očisty“ museli odevzdat osobní doklady a veškerý majetek, co měli s sebou. Poté následovalo rozdělování na ubytovací baráky či buňky. Do táborů přijeli někteří Romové vlastními vozy s plachtou či ma-

ringotkami taženými koňmi. Ty jim byly po příjezdu definitivně zabaveny. Nebyly vráceny ani těm, kteří se ještě před transporty do Osvětimi dočkali propuštění z těchto táborů, protože byli dle antropologických znaků z rasového hlediska označeni za údajné necikány. „Pak nás pustili domů... Aj maringotky nám tam zůstaly, koně nám tam zůstali, všechno. Tatínek, co měl, nebo babička náušnice, to všechno nám nevrátili, nic zpátky, všechno nám sebrali. A nic jsme nedostali. A byli jsme rádi, že jsme odtamtud utíkali. Ani na jízdenku jsme nečekali, otevřeli bránu a my jsme mazali až do Mirovic na vlak pěšky...“ (J. M., nar. 1932, CT Lety)

Některé vozy, zejména kvalitní žebřinové na tehdy moderních gumových kolech, byly nedlouho po příjezdu do tábora prodány ve veřejných obecních dražbách místním sedlákům, jiné vozy, zejména uzavřené maringotky sloužily v táborech po odmontování kol jako skladiště materiálu či dokonce provizorní izolace pro nemocné, trestané nebo jako úložiště mrtvých těl – márnice, jak vzpomínají pamětníci. „No tak my jsme měli maringotky, zábavní podniky, houpačky... Maringotky, to jsme měli stavěny, ... na to byla tenkrát dílna Kojetín. Ty maringotky stály osmdesát tisíc, tenkrát za to moh být dům. Krásnej. ... My jsme tam měli otomany, dělanej kredenc, koberce, záclony, uvnitř skříně. Normálně tak jako v baráku... Tatínek měl krásný dva koně a když nás tenkrát odebrali Němci, tak nám tam zůstaly maringotky i ty koně. Oni nám je nevrátili, oni s tím vozili do Mirovic, to je tam, jak jsou Lety, taková vesnice malá, a na tom vozili mlíko. Víte, ty vězni.“ (A. L., nar. 1927 CT Lety)

Odebírali se koně, peřiny i náušnice

Osobní majetek, který si vězňové přinesli s sebou do táborů, jim byl odebrán při vstupních prohlídkách a uskladněn ve skladištích. Šatstvo mělo sloužit všem vězňům v případě potřeby, zpravidla se ale lidé už s tímto majetkem nesetkali, ostatně je známou věcí, že v obou táborech v zimních měsících trpěli vězni špatným ošacením a krejčovské dílny v táborech, v nichž pracovali vězňové Romové, nedokázaly oděvy vězňům v dostatečné míře poskytovat. „Měly jsme jako děcka všechny naušničky, řetízky zlatý na krku, máma těžkej řetěz s madonkou, a to,

jak se koupalo, muselo se to odevzdat, to se zapisovalo, odevzdávalo a už jsme to neviděly.“ (J. M., nar. 1932, CT Lety) „*Ted' tam přijedeme i s koňma a bryčkou, tam nám to hned zabavili... Ty koně taky nedali tatínkovi zpátky, vím, že to byli tenkrát šestiletý koně a ty stáli moc peněz. Ani ty maringotky, ani věci, ani peřiny, ani zlato. Nic. A víte, co měl tatínek, to nosívali na vestách, takový ty veliký tříplášťový hodiny zlatý a takovej řetěz silnej, to měl tady, aj to mu vodebrali a že to dají do toho skladu.*“ (B. B., nar. 1928, CT Lety)

Nejen Romové věznění v Letech a Hodoníně, ale i ti, co byli přímo odvezeni hromadnými transporty do Osvětimi, přišli o veškerý majetek, který zanechali ve svých domovech. Co si vzali s sebou, o to zpravidla přišli v průběhu věznění. „Černohorští četníci nám řekli, vemte si všechno, co můžete. Jídlo a další věci a také zlato, peníze atd. Jenomže když jsme potom dojeli do osvětimského cikánského tábora, tak nám to stejně všechno pobrali a nebylo nám to k ničemu.“ (A. B., nar. 1926, Z-1199) „*Odevzli nás z domu, vemte si jen do padesáti kil, tak jsme museli všechno v bytě nechat a vzít si jen to, co jsme unesli...*“ (Alžběta Danielová, Plzeň, nar. 1924)

„*Najednou přišli ráno o půl třetí, zjevili se zadem baráku, venku stály auta, zablokovali barák, my jsme se museli vyslíc, sundat zlato a to, co jsme měli v baráku, jsme nesměli na nic sáhnout.*“ (I. V., nar. 1925, Z-1777) „*Vzali sme si jídlo a nejlepší šatstvo, co sme měli. Vím určitě, že otec vzal aj nejaký prstének a hodinky... Listky sme museli odevzdat, šatovku tenkrát a tak. A to, co ostálo, tak to sme museli taky odevzdat, aj kľičky od domku.*“ (V. D., nar. 1925, Z-1245)

„*Jedenkrát sem převažovala marmeládu (romská vězenykně pracující v kuchyni tábora v Auschwitz II-Birkenau) a aby se to nepřipálilo, tak sem to míchala velikú vařejú... A říl tam bylo cosi tvrdé... trochu sem to oškřábala a vidím, že tam je takový pytlík. Tam sem to rozbálila, zas druhý pytlík a ten sem omyla pod vodú. Byl tam takový Němec, nedobrý, za tisíc čertů... Otevřela sem ten pytlík a tam vám byly prsténky, náušnice, tam bylo myslím víc jak 3 deka zlata. Němec mně to vzal z ruky a nechal si to. Řekl enom: Gut, gut. Bodejt' né, ty vole jeden, říkala jsem si.*“ (V. D., nar. 1925, Z-1245)

Po návratu z koncentračních táborů Romy nikdo moc nevídal, také proto se většina z nich již do původních – domovských obcí – nevrátila a začala nový život jinde. „*A nejhorší na tom všechnem bylo, že jsme neměli z čeho žít, co na sebe ani s čím se zakrýt. Od místního národního výboru jsme nic nedostali. Bylo to těžké žítí pro nás.*“ (V. D., nar. 1925, Z-1245)

Romský holocaust zamlčovali i komunisté

MRK od roku 2002 zastupuje Českou republiku v mezinárodní organizaci s názvem Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research (ITF). Základem práce ITF je působit na vládní i nevládní organizace ve členských zemích, aby podporovaly povědomí a výuku o holocaustu.

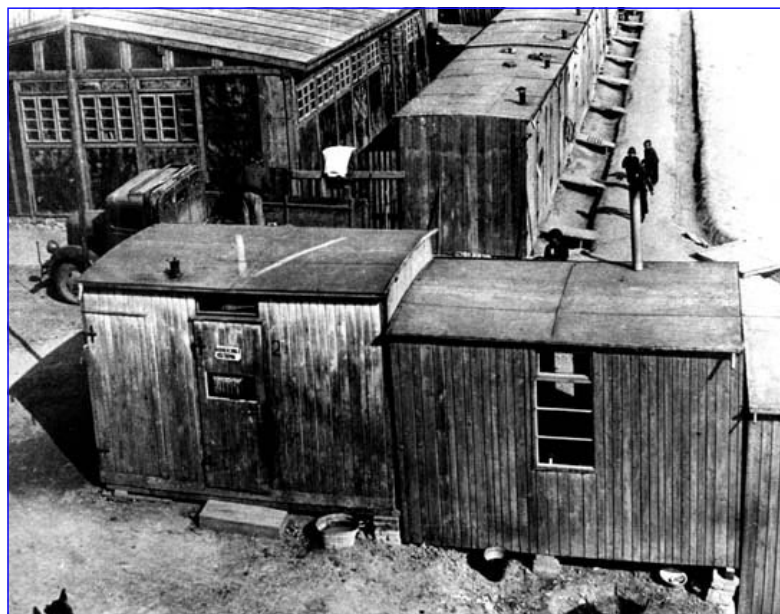
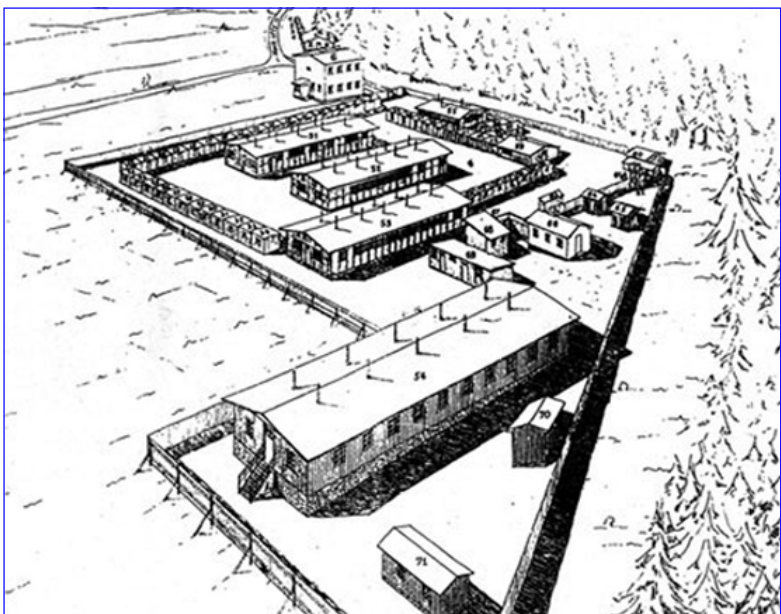
Největší důraz je kladen na aktivity ve státech střední a východní Evropy, tedy tam, kde byly zmínky o holocaustu po několik poválečných desetiletí potlačovány či zkreslovány komunistickými režimy. Mezi skupinou odborníků a zástupců vlád vystupuje brněnské MRK jako jediná instituce zabývající se nacistickou genocidou Romů.

V roce 2005 muzeum získalo od ITF podporu pro zbudování čtvrtého sálu své stálé expozice, který je věnován právě holocaustu Romů. Sál byl uveden do provozu v roce 2006. Zástupce muzea je v ITF členem podkomise pro romský holocaust a vzdělávání o něm. Tato podkomise iniciovala na jaře 2007 právě v MRK mezinárodní seminář pro vědce, učitele a lektory na téma, jak vyučovat o romském holocaustu. Historik a archivář muzea Michal Schuster se každoročně účastní plenárních zasedání ITF, nedávno se vrátil z norského Osla.

Cítíme ovšem, že práce je před námi stále hodně. Velká část veřejnosti totiž ještě nepochopila nebo nepřijala prokázaný fakt, že Romové měli být nacisty zlikvidováni ne pro své případné asociální projevy, ale pro svůj domněle nekvalitní genetický základ. A s těmito alarmujícími názory se, bohužel, nezdá, že by se setkáváme i dnes.

Jana Horváthová

Předneseno 27. 6. 2009 na konferenci o majetku obětí holocaustu – Holocaust Era Assets v Kongresovém centru Praha (upraveno redakcí).

Snímky a ilustrace zachycují tzv. cikánský tábor v Letech.

Foto: web

Kováčovým optimismus nechybí

Romské ženy přivádí na svět vícero dětí. Příkladem toho je Markéta Kováčová. Když navštívila kvůli potížím gynekologa, oznámil jí nejdřív, že má cystu. Když už bylo evidentní, že nejde o cystu, bylo pozdě na nějaké rozhodnutí

Byt, který užívá společně s dětmi i partnerem, je pro mnohočetnou rodinu neskutečně malý. Partner Markéty Kováčové je zaměstnaný jako zedník, ale na výměnu bytu s doplatkem nemají uspořené finance, protože jako velká rodina spotřebují dost za jídlo, oblečení, školní pomůcky pro děti, donedávna poplatky u lékaře a jiné. Dcera Markéta navštěvuje šestou třídu, syn Petřík druhou, syn Adam je čtyřletý chlapec a dvojčata Sára s Lucií jsou pětiměsíční miminka.

Dá se poznat, jak pečlivě je postaráno o ně o všechny. Přes všechny starosti o děti, o sebe i partnera neztrácí paní Kováčová ve svých 33 letech naději v lepší život a ještě

k tomu si bere na prázdniny z dětského domova domů dívku, které zemřeli rodiče. To dostatečně vypovídá o duši této ženy, jakých je v naší společnosti velice málo. Mar-

kéta Kováčová má základní vzdělání, přitom energii a optimismus, který v sobě nosí, by mohla rozdávat mnoha ženám.

Dana Teinitzer-Šarkőziová

Máme sen – stát se modelkami

Jednoho červnového sobotního poledne nás v dětském domově v Mikulově navštívila Dana Teinitzer-Šarkőziová, externistka z Romano hangos. Dvěma vychovat-

kám a dětem věnovala za vysvědčení noviny a dárek z Giga obchodu od pana Rabaty. V besedě nám odpovídala na vše, na co jsme se jí ptaly.

Umíme romsky, dokonce učíme i paní vychovatelku. Rozhodli jsme se vám napsat, protože považujeme za správné, když ve vašich novinách zveřejňujete články o romských počtech. Spousta romských dětí už romsky moc neumí a když už, tak tu řeč všelijak potvoří a komolí.

Pan Andrej Giňa si zaslouží extra poděkování, když napsal do Romano hangos o tom, jak se romsky počítají peníze. Byli bychom rádi, kdybyste tiskli podobné články alespoň jednou ročně, aby mladá generace měla možnost učit se romsky.

Ve zdejší dětském domově je 25 dětí, víc jak polovina je nás tady romských čávat. Až opustíme dětský domov, je našim snem stát se modelkami.

Nela a Marie Mikekovy

Bez systémového řešení to nejde

S potěšením jsem si v RH z 15. června přečetla interview Pavla Pečinky s Martinem Šimáčkem, ředitelem Agentury pro sociální začleňování v romských komunitách. Jen snad jako zkušená pedagožka se sociologickou průpravou doplním, že systémovost v uskutečňování opatření, tedy fakt, aby jakékoli jiné jednání bylo pro cílové osoby nevýhodné, je to nejdůležitější. Nelze pomáhat někomu, kdo si pomoci dát nechce a o pomoc, jak my si ji představujeme, nestojí.

Na dva roky do školky a efekt se dostaví

V tomto smyslu musí být např. výhodné, aby rodiče posílali své děti nejméně dva roky před nástupem do základní školy do předškolních zařízení, a tím se handicap zmenšil na minimum. Jak toho docílit? Inu tak, že docházka dětí z méně podnětných rodin do předškolních zařízení bude velmi výhodná pro rodinu a samozřejmě maximálně pedagogicky vhodná pro vyrovnání handicapu dítěte.

Předškolní zařízení – mateřské školy, přípravné třídy a jakékoli jiné vhodné zařízení – musí být

v dostatečném počtu a kvalitě k dispozici. Děti by tam měly zůstat co nejdéle, mít zajištěnou stravu i pohyb a samozřejmě výchovu a výuku, aby se vyrovnaly již před nástupem do školy ostatním. A hlavně: musí se cítit v předškolním a později školním zařízení v bezpečí, v pohodě, měly by cítit, že je mají pedagogové rádi a všichni s nimi jednají jako s ostatními. Romské maminky a tatínkové musí být ve školkách i školách kdykoliv vítáni a získávat k učitelům i ostatním pracovníkům školních zařízení postupně vztah důvěry. To lehké není a každý pedagog, který se rozhodne s žáčky poznamenanými „jinakostí“ pracovat, musí být odhodlán vytrvale usilovat o spolupráci s rodiči a třebas i širší rodinou.

Vzpomínám, jak mne několikrát v rodinách „problémových“ žáků doslova vyhodili, ale vytrvala jsem. A dětem, skoro všem, se začala škola líbit, zlepšily se výsledky a rodiče dokonce za čas chodili do školy na rodičovské schůzky, často jen tak na kus řeči o svém potomku, a třebas se v zimě v zadní lavici ohrát. Ostatně, máme vynikající pedagožku Helenu Balabánovou. Ta by mohla koncepčně i individuálně

ve výchovných a vzdělávacích otázkách v agentuře trvale radit.

Celodenní péče, strava, pomůcky ve školách a předškolních zařízeních musí být pro sociálně znevýhodněné děti (které nemusí být jen z romského etnika) bezplatné... Je to také silná motivace rodičů. Myslím, že se státu bohatě taková investice do dětí vyplatí jako účinná prevence pozdějších nevratných škod.

Zdravotní péče povinně a zadarmo

Vzdělání se musí „vyplatit“. Jestliže mladí Romové a jejich rodiny nevidí jeho smysl a po povinné školní docházce následuje nezaměstnanost, po níž nastupuje státní podpora, nač se namáhat? Státu se však vyplatí investice do raného vzdělání a vyrovnávání handicapů všech potřebných jako účinná prevence pozdějších škod. Mládež musí mít perspektivu pracovního uplatnění, jež bude výhodnější než podpora. Důležitá je též zdravotní péče, zejména prevence i kurativa u dětí. Ta musí být, jako kdysi, povinná a bezplatná.

Eva Dobšíková

Dlouholetá učitelka romských dětí.

Na příměstský tábor s Dromem

BRNO – Nizkoprahové zařízení pro děti a mládež se sídlem v Brně Drom společně s Policií ČR letos opět pořádá příměstský tábor. „Zpestřuje aktivitu, které realizujeme v rámci zařízení v průběhu celého roku. Jeho cílem je zprostředkovat klientům nové zážitky a zkušenosti v době, kdy jejich vrstevníci tradičně vyjíždějí na prázdninové pobyty,“ uvedla Patricie Hanzlová, vedoucí Dromu.

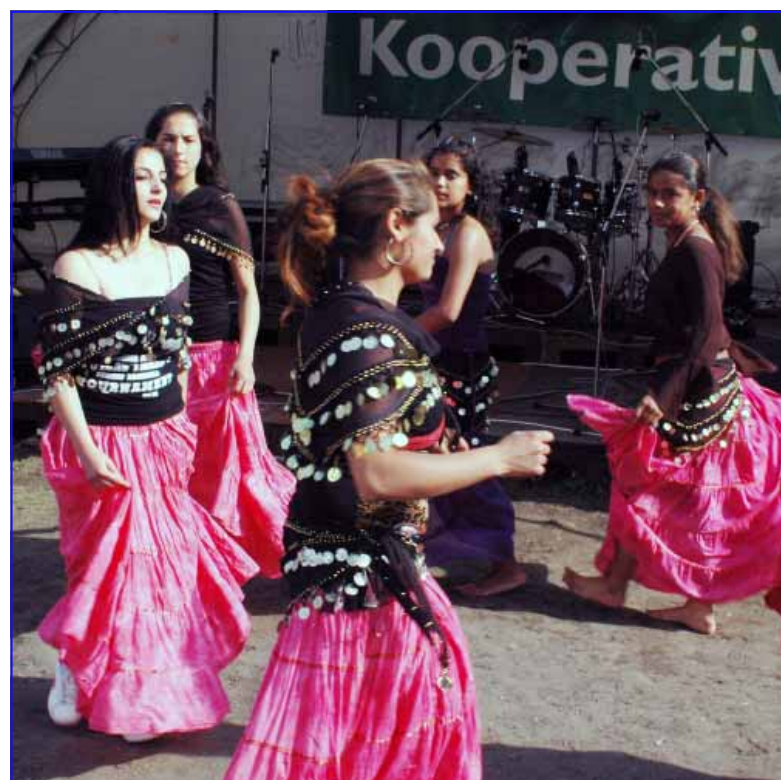
Malí táborníci mají v programu návštěvu letiště v Tuřanech (a zde ukázku psa vycvičeného pro pyrotechnické akce, policejního vrtulníku i dravých ptáků zabezpečujících letový provoz), jízdu na policejním motocyklu, výlet na hrad Veveří, cestu za pokladem v okolí Brna atd. „V předšlých letech byl program soustředěn do jednoho týdne, letos jsme se poprvé rozhodli táborové aktivity rozložit rovnoměrně do obou letních měsíců,“ upřesnila Hanzlová.

(hap)

Začátek léta v Hradci Králové s romským festivalem Šukar dives

HRADEC KRÁLOVÉ – V neděli 28. června 2009 se Hradcem Královým už potřetí rozezněly romské rytmy. Festival Šukar dives dal svým divákům nahlédnout do různých složek romské kultury.

Tradiční romské pohádky nazkoušelo divadlo Jesličky z Hradce Králové. Hradecké dětské soubory předvedly čardáše. Ale nemusíme zůstat jen u tradic – moderní break dance přijel z brněnského sdružení IQ Roma servis. K poslechu hrály kapely z celých Čech. Například Kvintet z Benátek nad Jizerou se svým tradičním folklorem, ale také kapela Gyulla banga, jejímž hlavním zpěvákem je Julek Banga doprovázený vokalistkami z bývalého souboru Apsora. Aby si všichni přišli na své, daly se zaslechnout i kapely s nádechem funky či jazzu. Celým programem doprovázel Emil Baláž, kterého můžete zahlédnout v kapele Čilágos.

Text a foto: Pavla Podhajská

O banki – nevi metl’a pro Roma?

Paš peskeri but’i pes dochudav and-ro but fori the gava. Zdžav pes odoy le Romenca, dikhav sar dživen u varekana pes dodžanav oda, hoj aňi andro nekhbareder suno pes kajso vareso manuške nazdelas.

Te peske mukhena e televiza vaj o radiovos, dikhena u šunena, sar pes o banki jekh avrake podmareu u egerinen bare kečeňa. Dena tumen the jepaš milionos pre soste čak kamená. Avka dičhol, hoj peske naken aňi baro šero olestar, sar dochudena o love pale.

Andre jekh foros, pašes paš e Plžňa, dživel e Haňa. Phureder Romňi, štaltoyno, peskere pandže čhavenca. Trin mek phiren andre sikhad’i, aľe nekhphureder čhajen imar hin peskere čhave. O Rom la Haňa mukhl’a u denašt’a andre Anglia. Odoj peske iľa avra romňa.

Adaďives la Haňakero baro d’ives. Andre banka la dine kečeň tranda ezera. Le dromeha khere cinďa pherdo chaben, nabisterďa aňi pre mol, the pre vodka the fernetos. O skamind obthod’a sar pre le kral’iskeri hoscina. Naľikerďa but, the sar e Romňi ta the o čhaja zamat’ile. Andre Romňi sar te ušt’iľahas varesavo magnetos. Polokes la cirdelas, hoj te džal andre kheld’i. Vaj štare orendar pal o dílos imar navil’ikerďa, iľa peske vajkeci ezera u geľa andre romaňi banka, kaj o Roma hordinen nekhbuter love, andre keld’i. E kheld’i has namard’i. Paš o automati terďonas o roma le romňijenca. O murša kikidenas o gombički u o romňija lenge andre čhivkernas o love. Paš varesave automati oda has visa. O romňija kikidenas o gombički u o roma lenge andre čhivkernas o love. Pre jekh automatos sikhavlas e daj peskere dešuduje beršengeri čhas te khelel. Jov leske čhivkerlas o love u jov kideľas o gombičky.

E Haňa avľa ki o skamind, kaj bešenas e Jolana peskera čhaha. Aľe maj pes paš lende sikhad’a e Pekaraňa. Vaj šovardeš beršengeri romňi, cikňi, thul’i, feder te phenel perval’i. Anglo buter sar deš berš lake muľa o rom. Akorestar hiňi korkori. Stradel muršes kaj pes del, aľe ňiko la nakamel. O čhave laha na-

vakeren. Aňi jekh la nail’a ke peste. Avka dživel pal o ubytovňi.

„Haňo, se de kečeň. Ma av ajsi chal’i,“ zmukhla pre late.

„A khatar tuke lava?“

„Sem tosara iľal kečeňa andal e banka,“ odphend’a lake e Pekaraňa.

„Iľom, aľe na pre oda, hoj len te rozdav sakoneske, ko avela. Se tut hin bari penzija pal o Rom, pre pes-te chudes love u šoha nebirenes korunaha.“

„Ta de barčak pro thuvale...“

E Haňa iľa e škatulka peskere thovalenca u diňa len lake. „Le u te vikhelava, ta tuke cinava mek jekh.“

E Jolana pes pherasenca diňa anglal: „Dža pal o Pekaris, les hin pherdo love. Jov tuke šaj cinel the deš škatulki.“

„Tu nasal lačhi,“ odphend’a lake e Pekaraňa. Pekaraňa la vičinen vaš oda, bo la o čhave arakhle le romeha le Pekariha andro kraki sar odoy peha sovnas. Akorestar ačhiľa e romňi Pekaraňa u o terne la vičinen Sexbomba.

E Haňa geľa peske te cinel thuvale the kaveja u paš oda ulaďa o ezeros.

„Sar dikhav, ta tut pale cirdel te khelel. Te peske avka lela, ta tu salas ešebno, so le romenge adaj sikhad’a, sar pes khelel,“ phend’a e Jolana.

„No, aľe sar dičhol, ta olestar nazbarval’iľal, aňi imar nazbarval’oha,“ diňa pes anglal e Pekaraňa.

„So tu džanes,“ odphend’a lake e Jolana. „So te peske arakhela varesaves barvales šuhajis, vaj tuke prekidela le Pekaris.“ Savore chudle te asal.

E Magda, avka pes vičinlas e Pekaraňa, imar lenge kamľa džungales te rakinel, aľe pal’is lenge odphend’a: „Jov kamel čak bul’aľa the čučval’a džuvľa, the na kajse chl’isten sar tumen.“

„Aľe me šund’om, hoj te varekaj džal, ta šoha korunaha nakhandel.“ Phend’a e Haňa: „Ta čak peske les mukh. Tu korkori phenehas, hoj sar murš namol aňi pipa dohanos.“ Savore chudle te asal.

Avka peske vakernas u o lava peske navikidenas. Sar lenge avľas pre čhib, avka mukhenas andal o muj.

E Haňa bešelás paš o skamind u dikhelas pro džene, sar khelen. Nauřikherďa pes u geľa te khelel. Vajkecivar vikheld’a. Oda lake hazdľa e kedva avka, hoj khelelas u aňi našunlas, so pes odoy kerel. Aňi jekhvar nail’a avri aňi koruna. Aľe palis e karta visaľiľa. Čhivkerlas odoy o love jekh pal aver, aľe naperlas lake aňi koruna. O ezeros has het, sar te les iľahas o paňi. Avka geľa te ulavel aver, trito, mindik naprekheld’a savore šov ezera, so peha iľa.

Khere geľa deše orendar raťi. Džalas sar mat’i. Adaj pre late savore užarnas. O cikneder čhave maj gele kija late u chudle te phučkerel. „Mamo, kaj salas? Amen sam bokhale. Odkanastar odgeľal, nachaľam ňič.“

Oda d’ives gele te sovel bokhaha. Oda nahas ke lende ňič nevo. E Haňa has „bari“ chulaňi. Ke late love hine čak papirica. Mindik hine, ta pes rozčhivkeren sar pes del u sar nane, ta savorenge šuťon o muja. Imar trin čhon napoťind’a o kher. E elektrika lake odčhinde anglo trin čhon u o plinos anglo pandž berš. Akorestar taven pro cikno bovoró. Musaj te phenel, hoj ľikerel maj calo d’ives, mindik angla ajci džene vareso taven.

Pre aver d’ives o vudar ke late sar te nauľahas zaphandlo. O phrala the o pheňa pes dodžanle, hoj hin la love u jekh pal aver odoy phinas lovenge. O nakamenas cikne love, aľe ezera. Kajčak naphirlas odoy čak lakeri famel’ija, aľe the aver Roma. Nadiňa ňikas ňič. Kamen love, ta džan peske, len andal e banka. Te dine man, bizutnones dena the tumen.

Pal o dílos geľa pale andre kheld’i. Avka la odoy cirdelas. Andro šero late has, hoj adaďives imar bizutnones vikhelela. Až suno lake pal ada džalas. Odoj has avka savore sar idž. Sar te o manuša nageľahas khere. Paš o skamind bešelás e Pekaraňa la Jolanaha the e Šuki.

„Ta kaj sal ajci,“ chudľa pre late te vičinel e Pekaraňa, „se o mašini pre tute užaren. Dikh, kodoj palal

o čhave furt vikhelen. Le peske okle mašini. Talam tut ela bacht.“

„Mušinel,“ odphend’a lake e Haňa, Džalas mange suno, paťiphenav, le khulenca. Oda phenen, hoj bari bacht. Aľe džava te khelel pre kola automati, so mek nadine love. Kamav, hoj odoy te el but love. O džuvľija pal o skamind čak pre late dikhenas.

„Te imar delas o Del, hoj te vikhelehas,“ phend’a e Jolana.

E Haňa čhid’a lenge pro skamind o thuvale, geľa te ulavel o ezeros u geľa te khelel. Musaj te phenel, hoj imar agorestar lake nadžalas. Čhivkerlas andre o love jekh pal aver, aľe naperlas lake aňi phago fil’eris. O ezeros has het, aňi nadžanľa kana. Avľa ki o skamind u diňa peske kaveja.

„Nakamav tuke andre te vakerel,“ phend’a e Pekaraňa, „aľe sar dičhol, ta adaj pal’is mukheha savore love. Ma khel u garuv peske o lovore, se nadžanes, kaj tuke o šero terďol. Ajci tut hin adošagos, kaj čak zadikheha.“

„Aľe,“ odphend’a e Haňa, „dikheňa, hoj vikhelava.“ U geľa te ulavel aver ezeros. Nadiňa peske te phenel, mindik naprekheld’a sa, so paš late has. Až sar has sa čuči, ta lake dogeľa, so kerd’a. Nane čudos, hoj pes lake nakamelas te džal khere.

Pre aver d’ives tosara pre late o čhave dikhenas dilines, ale ňiko lake naphend’a aňi lav. Le phureder čhajenge has pharo, hoj lenge vaš ola love nacind’a ňič. Hoj sa prekheld’a, oda lenge has jekh.

Vaj deše orendar avľa e pošarka. And’a lenge duj iľa. Sar len phundrade, ta avľa pre Haňa the pre lake-ri terneder čhaj o šil’ipen. Pre so duj džeha čhide exekucija. E čhaj iľa andal e banka karta u vikidľa upre biš the pandž ezera. O love rozkerde čak avka pre ňisoste. La Haňa prevakerďa lakeri phureder čhaj, hoj peske te del te kerel andro kher „pevno linka“. Odkanastar lake la kerde, napoťind’a aňi koruna, aľe vičinenas sako d’ives až andre Anglia. Akana lake avľa te poťinel biš the duj ezera. Andro kher ňikas nane aňi phago grajcaris.

Jekhe kurkeha has e podpora (zali-kerďi). E Haňa la terneder čhaha geľe vaš o love. Olestar, hoj pre lende čhide exekucija, peske nakernas ňič, mindik nadoavle ki e oblačka. Čak o jakha dine avri, sar lenge e gadži phend’a, hoj nachudena ňič, hoj sa lenge scirdle pre exekucija. Pre romňi sar te čhind’as jekh vedros šilalo paňi. Až akana lake dogeľa, so kerd’a. O kher nane poťimen, e elektrika, o telefonos u pre aver čhon avľa mek te poťinel e kečeň andal e banka. So te kerel? Khatar te lel love sa te poťinel? A khere užaren mek ochto bokhale manuša.

Vaj šove orendar geľom te dikhel ki e kheld’i. Odoj sa has avka, sar te o manuša aňi negel’ahas khere. Has namard’i. Khelenas na čak o phure, so hine adaj buter sar khere, aľe the o terne čhave. Šunavas, so peske vakeren.

„Šund’al pal o romňi, pal e Haňa?“ phučla o Milanis.

„Ta sar te na. Sako džanel, hoj adaj mukhl’a savore love, so iľa andal e banka. No aľe s’oda biš the pandž ezera. Me imar lendar vicirdľom trin šel ezera,“ odphend’a leske o Jardas, biš the šove beršengeró terno murš, trine čhaven-gero dad. „No, aľe tu lendar vicirdľol mek buter, štar šel ezera, čačipen?“

„No the so,“ odphend’a leske o Milanis, „varesar has, varesar ela...“

Nadžalas mange andro šero, sar oda jon gondol’inen. Ňisostar peske ňič nakeren. Avka dičhol, sar te našad’anas e god’i. Mek lenge nadogeľa, hoj e banka peskere love dochudela pale, bar te len kamelas te vicirdel andal e phuv. A mek pre lende zarodela ajci jekhvar. Ňikaskenaodmukhena aňi koruna. A oda, hoj le Romen nane ňisavo majetkos, angla lende ňič nane. Jon džanen, so te kerel, hoj peskero te dochuden.

A e Haňa? Pal’is phirel kher kherestar pal o Roma, či la dela vareko kečeň, vaj varesavo chaben, hoj varesar te predživen. Koda nekhgoreder mek čak la užerel. Kana len čhivena avri andal o kher.

Andrej Giňa

Banky – nová metla na Romy?

Při své práci se dostanu do mnoha měst a vesnic. Potkávám se s různými lidmi, vidím, jak žijí a někdy se dozvídám takové věci, o jakých se člověku nezdá ani v nejdivočejších snech.

Když si pustíte televizi nebo rádio, všude vidíte a slyšíte, jak se banky podbízejí a slibují obrovské půjčky. Dají vám i půl milionu na co jen budete chtít. Vypadá to tak, jako by je ani nezajímalo, jak se jim peníze vrátí.

V jednom městě nedaleko Plzně žije Haňa, starší, dobře vypadající žena, se svými pěti dětmi. Tři ještě chodí do školy, ale nejstarší dcery už mají vlastní děti. Muž Haňu opustil a utekl do Anglie, kde si vzal jinou ženu.

Dnes je Hanin velký den. V bance jí půjčili třicet tisíc. Cestou domů nakoupila plno jídla, nezapomněla ani na víno, vodku a fernet. Stůl se prohýbal pod jídlem jako na královské hostině. Během chvilky se ona i její dcery dostaly do nálady. Pak, jakoby se v ní probudil nějaký magnet, začalo ji to pomalu táhnout do herny. Kolem čtvrté hodiny odpolodne už nevydržela, vzala pár tisíc a namířila si to do „romské banky“ – to byla herna, kam Romové nosili nejvíc peněz. Herna byla nacpaná. U automatů postávali muži se svými ženami, muži mačkali tlačítka, ženy jim vhažovaly dovnitř peníze. U některých automatů zase naopak – ženy mačkaly tlačítka a muži házeli dovnitř peníze. Na jednom automatu učila matka hrát svého dva-

náctiletého syna. Sama mu peníze házela a on hrál. Haňa přišla ke stolu, kde seděla Jolana se svým synem. A hned se k nim přidala Pekařka, šedesátiletá žena, malá, tlustá, lépe snad říct pupkatá. Její muž zemřel před víc než deseti lety, od té doby je sama. Shání chlapa, kde se dá, ale žádný jí nechce. Děti s ní nemluví, ani jedno si ji k sobě nevzalo, tak žije po ubytovnách.

„Haňo, půjč mně přece, nebud’ taková držgrešle,“ spustila hned na ni.

„A z čeho ti mám dát?“

„Však sis ráno půjčila z banky,“ na to Pekařka.

„Půjčila, ale ne proto, abych rozdávala každému, kdo si přijde. Však ty máš pořádný důchod po manželovi, i na sebe dostáváš peníze a věčně seš bez koruny.“

„Tak dej mně aspoň na cigarety...“

Haňa vzala krabičku svých cigaret a dala jí je. „Ber, a jestli vyhraju, koupím ti ještě jedny.“ Ale naše milá Jolana začala vtipkovat: „Jdi

za pekařem, ten má spoustu peněz. Může ti koupit i deset krabiček.“

„Ty toho nech,“ odbyla ji Pekařka. Pekařka se jí totiž říkalo proto, že jí děti nacytaly, když spala s pekařem. Od té doby zůstala pro všechny Pekařkou a mladí jí říkají taky Sexbomba.

Haňa si šla koupit nové cigarety a kávu a u toho rozměnila tisícovku.

„Jak vidím, zase tě to táhne hrát. Když se to tak vezme, tak tys byla první, kdo tadý lidem ukázal, jak se hraje,“ řekla Jolana.

„No, ale zdá se, žeš tím nezbohatla, ani už nezbohatneš,“ rýpla si Pekařka.

„Co ty víš,“ na to Jolana, „co když si najde nějakýho pracháče, třeba ti přebere pekaře.“

Všichni se začali smát.

Magda, tak se Pekařka ve skutečnosti jmenovala, už jim chtěla sprostě vynadat, ale pak odpověděla: „Jenže jemu se líbí ženský se zadkem a s prsama, ne takový žízaly, jako jste vy.“

„Slyšela jsem, že když někam jde, tak nikdy korunou nesmrdí,“ řekla Haňa, „ale jen si ho nech. Ty sama jsi říkala, že jako chlap stojí za starou bačkoru.“

Všichni se začali smát. Tak se bavili, slova si nevybírali, co jim přišlo na jazyk, to vypustili z pusy.

Haňa seděla u stolu a sledovala, jak ostatní hrají. Pak už se neudržela a šla taky. Hned několikrát vyhrála. To jí tak zvedlo náladu, že hrála dál a přestala vnímat, co se děje kolem. Pak se ale karta obrátila. Naházela dovnitř všechny peníze, ale nepadla jí ani koruna. Tisícovka byla pryč, jakoby ji vzala voda. Tak si šla rozměnit další, pak třetí, dokud neprohrála všech šest tisíc, které si s sebou vzala.

Domů odcházela až v deset večer. A šla jako opilá. Tam už na ni všichni čekali. Mladší děti hned k ní a vyptávaly se: „Mamo, kdes byla, my máme hlad. Nic jsme nejedly od té doby, cos odešla.“

Ten den šli spát hladoví. Ostatně to u nich nebylo nic nového. Haňa

uměla „výborně“ hospodařit. Peníze pro ni jsou jen papírky. Dokud jsou, rozhazují se, kde se dá, když dojdou, všichni suší hubu. Už třetí měsíc nezaplatila nájem. Elektrinu jí odpojili před třemi měsíci, a plyn dokonce před pěti lety. Od té doby vaří na malém vařiči. Nutno dodat, že to trvá skoro celý den, než se pro tolik lidí něco uvaří.

Druhý den se u ní dveře nezavřely. Bratři a sestry se dozvěděli, že je při penězích, tak chodili jeden po druhém. A nechtěli málo, rovnou tisíce. Ale nepřicházeli jen z rodiny, ale i ostatní Romové. Haňa nikomu nic nedala. Chcete peníze – běžte si půjčit do banky. Když dali mně, dají vám určitě taky.

Odpoledne spěchala zpátky do herny. Tak ji to tam táhlo. Vzala si do hlavy, že dnes určitě vyhraje. Dokonce se jí o tom zdálo. Do herny přišla ve čtyři hodiny. Tam to vypadalo stejně jako včera, jakoby ti lidi ani nechodili domů. U stolu seděla

Pekařka, Jolana a také Hubeňourka. „Tak kde seš,“ volala na ni hned Pekařka, „mašiny už na tebe čekají. Koukej, na těch mašinách vzadu kluci furt vyhrávají. Běž si tam taky, snad ti přinesou štěstí.“

„To musí,“ odpověděla jí Haňa, „zdálo se mně, s odpuštěním, o hovnech. Říká se přece, že to znamená velké štěstí. Ale budu hrát na těch automatech, na kterých se ještě nevyhrálo. Chci, aby tam bylo hodně peněz.“

Ženy u stolu na ni jen koukaly. „Kdyby tak dal Bůh, abys vyhrála,“ řekla Jolana.

Haňa jim hodila na stůl cigarety, šla si rozměnit a rychle hrát. Musí se říct, že tentokrát se jí nedařilo od začátku. Házela dovnitř peníze jeden za druhým, ale nepadl jí ani desetník. Tisícovka byla pryč, než se nadála. Přišla ke stolu a dala si kafe.

„Nechci ti do toho mluvit,“ řekla Pekařka, „ale vypadá to, že tady zase necháš všechny peníze. Už ne-

hraj, schov si peníze, však nevíš, kde ti hlava stojí. Máš dluhy, kam se podíváš.“

„Ále,“ odpověděla Haňa, „uvidíte, že vyhraju.“ A šla rozměnit další tisíc. Nedala si říct, dokud neprohrála všechno, co u sebe měla. Až když měla prázdnou kapsu, došlo jí, co udělala. Není divu, že se jí nechtělo domů.

Druhý den ráno se na ni děti dívaly jak blázni, ale nikdo jí neřekl ani slovo. Starším dcerám bylo jen líto, že jim za peníze nic nekoupila. To, že všechno prohrála, jim bylo jedno.

Asi v deset hodin přišla poštačka a přinesla jim dva dopisy. Když je otevřeli, Haňu i její mladší dceru přepadla zimnice. Na obě dvě byla uvalena exekuce. Dcera si totiž vzala od banky kartu a vybrala pětadvacet tisíc. Peníze se utratily jen tak za nic. Haňu zase přemluvila starší dcera, aby si daly do bytu zavedst pevnou linku. Co jim ji zavedli, neplatily ani korunu, ale každý den

volaly až do Anglie. Teď přišel účet na dvaadvacet tisíc. A v domě nikdo nemá ani zlamanou grešli.

Další týden se dostávala podpora, Haňa a mladší dcera sly pro peníze. Z exekuce si nic nedělaly, dokud se nedostaly na řadu k okýnku. Jen vyvalily oči, když jim úřednice řekla, že nedostanou nic, protože jim všechno zabavili v exekuci. Haňu jakoby polil vědrem studené vody. Až teď jí došlo, co udělala. Není zaplacený nájem, elektřina, telefon a příští měsíc se ještě musí platit půjčka bance. Co dělat? Kde vzít peníze a všechno zaplatit? A doma čeká osm hladových lidí.

Kolem šesté hodiny jsem se šel podívat k herně. Byla nacpaná. Nehráli jen ti staří, kteří tu byli víc než doma, ale i mladí kluci. Poslouchal jsem, co si povídají.

„Slyšels o té Haně?“ zeptal se Milan.

„Jak by ne, každé ví, že tady nechala všechny peníze, co si vzala od

banky. No, ale co to je dvacet pět tisíc, já už z nich vytáhl tři sta tisíc,“ odpověděl Jarda, šestadvacetiletý mladý otec tří dětí. „No, ale tys z nich dostal ještě víc, čtyři sta, že jo?“

„No a co,“ na to Milan, „nějak bylo, nějak bude...“

Nešlo mi do hlavy, jak můžou takhle přemýšlet. Z ničeho si nic nedělají. Vypadá to, jakoby přišli o rozum. Ještě jim nedošlo, že banka dostane svoje peníze zpátky, i kdyby je měla vytáhnout ze země. A ještě na nich vydělá jednou tolik. Nikomu neodpustí ani korunu. A to, že Romové nemají žádný majetek, pro ni nic není, tam ví, co dělat, aby svoje dostali.

A jak dopadla Haňa? Už zase chodí různě po Romech a zkouší, kdo by jí půjčil nebo dal nějaké jídlo, aby nějak přežili. To nejhorší ji však ještě čeká. Až je vystěhuje z bytu.

Andrej Giňa

Kateřina Švidrnochová: Nadchla mě multi-kulti Francie

Kateřina Švidrnochová učí na brněnské pobožce Střední odborné školy managementu a práva, jejímž ředitelem je Emil Ščuka, od září 2007. Má na starosti hlavně drogovou prevenci a třídnictví, učí psychologii, občanskou výchovu, základy pedagogiky a komunitní práce.

Romská škola – jaké má zvláštnosti, v čem je podle vás lepší a v čem naopak oproti tzv. většinovým školám pokulhává?

Na začátku mého působení, což jsou dnes dva roky, se na školu hlásili převážně Romové, případně studenti ze smíšených manželství. Dneska tvoří třetinu studentů mládež z majoritní společnosti, na škole studuje například Arménka, otec jedné ze studentek pochází z Afriky, další student je Srb. Na dálkovém studiu bylo složení třídy půl na půl – studenti z majoritní společnosti i Romové.

Zájem o studium ze strany majoritní společnosti se neustále zvyšuje a pro příští školní rok máme přihlášky převážně „bílých“ studentů. Přednost školy vidím tedy určitě v multikulturním složení, v otevřenosti vůči různým kulturám a také rodinném prostředí, způsobeném malým počtem studentů ve třídách a neustálou a otevřenou komunikací mezi studenty a učitelským sborem.

Dále je podle mě výhodou působení externích pedagogů, odborníků na jednotlivé předměty. Například Petr Nováček, který učí předmět sociální péče a je zároveň vedoucím zařízení Tereza pro zdravotně postižené, či Zuzana Gáborová, která učí právo a veřejnou správu a zároveň působí v právníckém týmu ombudsmana Otakara Motejla. V neposlední řadě bych ráda zmínila i složení předmětů a povinné praxe, které studenty odborně připraví na práci v sociálních službách, právním prostředí či grantové politice.

A nevýhoda? Jistě, tou je špatná pověst školy. Často se setkávám s tím, že lidé školu pomlouvají a vypráví mi o tamních poměrech, s čímž samozřejmě přestanou po zjištění, že tam učím. Nikdy jsem se ale nesetkala s tím, že by se někdo z těchto lidí přišel do školy podívat, dny otevřených dveří zejí prázdnou.

Proto bych ráda všechny skeptiky pozvala, aby se přišli osobně na výuku podívat, a pak si dělali o škole závěry.

Když část „bílých“ zjistí, že pracuju v romských novinách, někteří ohrnují pysk, ti normální a slušní se někdy diví. Zeptám se proto na vaši motivaci.

Když jsem rok studovala ve Francii, zabývala jsem se problematikou imigrační politiky a pracovala a přátelila se především s přistěhovanci z Afriky. Oblast multikulturní politiky a otázka národnostních menšin v Evropě mě nadchla, a když přišla nabídka po návratu z Francie učit na této střední škole, neváhala jsem.

Navíc jsem v té době rozjížděla projekt Street Sounds, založený na využití hudby v integraci národnostních menšin, takže se mi práce s Romy hodila do krámu. A po prvních dnech jsem věděla, že je to to pravé ořechové. Baví mě, že výuka je živá, studenti jsou kreativní a upřímní. Nedovedu si představit, že bych učila ve třídě, kde je hrobové ticho, všichni monotónně opisují z tabule a hlásí se jen jeden aktivista. Navíc je skvělé, že se všichni vzájemně znají, anonymita zde nemá své místo, studenty potkávám na ulici, osobně se znám s jejich rodiči. Navíc mi naprosto vyhovuje romský humor, takže pravidelně procvičuji bránici.

Můžete nám přiblížit pár situaci, kdy jste si procvičila bránici?

Nejvtipnější bývají školní exkurze a výlety. Vypadám velmi mladá, takže by mě nikdo na učitelku netipoval, a když takhle jedu v tramvaji s bandou romských studentů, pátravé pohledy a taková ta skrytá lehká

panika veřejnosti mě docela baví. Jednou jsme byli v rámci projektu Jeden svět na školách v kině, kde se sešli studenti dalších asi šesti škol. Mých dvacet studentů ani nepíplo a pozorně sledovalo promítaný dokument, zatímco kolem nás probíhala totální anarchie, bagety a petlahve litaly vzduchem, učitelé těch ostatních škol zmateně pobíhali po sále a snažili se své svěřence utiшит. Když jsme odcházeli ze sálu, byli jsme jak reklama na ideální multikulturní společnost s excelentním chováním a těm kolem nás mohly vypadnout oči z důlků.

Co se týče studentů, tak jsou každý jedna velká osobnost. Například Zuzka Gáborová začíná své hodiny práva tím, že nechá kluky vyzpívat, ti si zahulákají Lionela Richieho nebo Michaela Jacksona, vyvětrají hlavy a může se najet na výuku. Je naprosto normální, že všude zní hudba, holky si o přestávkách tancují, ve výuce se nikdo nebojí říct vlastní názor. Když u nás byla poprvé Česká školní inspekce, byly z toho paní inspektorky trochu vykulené, ale pak uznaly, že takto má vlastně učení probíhat – my prostě jen kopírujeme pana Komenského.

Jaké ročníky maturovaly letos, z čeho všeho a co všechno jste při maturitách zažila?

Letos byli na škole první maturanti. Jednalo se o dálkové studium, takže věkový průměr studentů činil zhruba 40 let. Musím říct, že to byly ty nejlepší hodiny. Když jsem je začala učit, musela jsem jim nabídnout tykání, protože mi přišlo hloupé, aby mi lidé starší o dvacet let vykali. Nakonec z nás byl ideální kolektiv, studenti se úplně ponořili do studia a musím před nimi smeknout, protože valná většina z nich chodila přes týden do práce a pak každý víkend po dobu tří let trávila ve škole. Po maturitě mi někteří říkali, že teď ani neví, co mají s těmi volnými víkendy dělat.

Taky bylo zajímavé, jak všechny ty mamky a taťkové od rodin svou maturitu prožívali. Měli žaludeční neurózy, některým se volalo ještě ráno v den maturit a přemlouvali se, aby vůbec došli. Opravdu to brali zodpovědně a měli z maturity hrozný strach. A u maturit předvedli per-

U maturit na „Ščukově škole“ úsměv nechyběl. Foto: SOŠ Vranovská

fektní výkony, byli naučení, až jsme z toho byli v šoku. Samozřejmě nervozita sehrála svou roli, takže jsme se například dozvěděli, že v českém státním znaku je drak s dvěma ocasy nebo že Balada z hadrů Voskovce a Wericha byla vlastně Balada z hradu Karla Čapka.

Ale až na tyhle malé úlety, při kterých občas maturitní komise marne skrývala záchvaty smíchu, mě všichni opravdu překvapili znalostmi. Studenti u mě maturovali z psychologie, byla jsem přisedicí u okruhu sociální péče a sociální politika. Dalšími maturitními předměty byla čeština a pak právo a veřejná správa. No a třešničkou na dortu byl samozřejmě maturitní večírek s kapeľou, kde se tančilo až do rána. Ještě pár maturit a budu perfektně zvládat romský čardáš. Ještěže jsem s většinou dálkařů stále v kontaktu, protože tihle úžasní lidé mi úplně přirostli k srdci.

Kam absolventi míří, jaké mají představy o uplatnění?

Většina si doplnila vzdělání a pokračuje ve svém stálém zaměstnání – někteří pracují na magistrátu, někteří v neziskových organizacích, školách, sociálních službách, jeden student pracuje v IBM. Asi šest studentů pokračuje ve studiu na vysoké škole, jedni na sociální pedagogice pod Pedagogickou fakultou, jiní na Vojenské akademii. Jeden student pokračuje ve studiu na Janáčkově konzervatoři. Ostatní mají naději,

že se do dvou let otevře v Brně vyšší odborná škola, pro kterou chce pan doktor Ščuka zařídít akreditaci na ministerstvu. Podle všeho by byl o takovouto školu v Brně zájem.

Co byste u maturit vylepšila?

Maturity byly podle mě organizačně zvládnuté, díky patří všem v komisi. Nejúžasnější byla předsedkyně komise paní Samková (matka Kláry Samkové-Veselé), která svým šarmem a moudrostí okouzila celou školu. A potom taky tandem Mazánková – Rezáčová, paní češtinářky, které si maturitu z češtiny naprosto užívaly. Taky bylo hodně sympatické, že nám nad hlavami visela romská i česká vlajka.

Pokud jde o letošní maturity, tak bych neměnila nic. Myslím, že všechno proběhlo v pořádku a důstojně. Co se týče obecného pojetí maturit, tak bych se ráda ohradila vůči plánovaným státním maturitám. Školy, učitelé ani studenti nejsou vůbec připraveni na jejich absolvování, což je chyba státu, který měl dostatek času všechny do tohoto systému zaškolit a neudělal to. Státním maturitám by měla předcházet alespoň dvouletá praktická příprava a zejména by měl testy státních maturit sestavovat reálný tým pedagogů, pohybujiících se v praxi.

Protože po přečtení pár vzorových testů mi vstávaly hrůzou vlasy na hlavě.

Ptal se Pavel Pečinka

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,

fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

Program na srpen 2009

2. 8. neděle

Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Stálá expozice:

Příběh Romů (Etapa 1939–2005) – Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

Výstavy:

Žít! • výstava potrvá do 13. 9. 2009.

Ceija Stojka začala malovat v roce 1989, když jí bylo 56 let. Tato její výstava soustřeďuje především díla reflektující hrůzy prožité války. Obrazy promlouvají přímočarým obsahem a nesmírnou naléhavostí. Nelze však pominout, že jsou projevem velkého výtvar-

ného talentu, který autorku vyjímá ze škatulky insitního umění či tvorby etnické minority.

Každý máme jinou barvu •

Výstava kreseb a maleb romských žáků z 1. základní školy v Jarovnicích. Děti, které pocházejí z největší slovenské romské osady u Jarovnice na východě Slovenska (okr. Sabinov), zobrazují v hodinách výtvarné výchovy pestrý svět plný fantazie, barev a života. Jejich díla vznikla díky výjimečnému přístupu učitele Jána Sajka, který působí na škole již více než dvacet let. Ze starší tvorby žáků bylo uspořádáno velké množství výstav doma i v zahraničí, jejich autoři získali bezpočet ocenění na mezinárodních soutěžích.

Otevírací doba • po zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • so zavřeno • ne 10–17, poslední vstup 16¹⁵

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

Pietní shromáždění v Hodoníně u Kunštátu

Koná se **23. srpna 2009** k uctění holocaustu Romů v místech bývalého protektorátního, tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu a v Černovicích u Kunštátu. Doprava autobusem je zajištěna tam i zpět zdarma.

Odjezd z Brna od budovy Muzea romské kultury, sraz v 9⁰⁰ hodin, zahájení na návsi v Hodoníně u Kunštátu v 11⁰⁰ hodin, návrat do Brna do 15⁰⁰ hodin.

Zájemci o místo v autobuse se musí nahlásit do 20. srpna 2009 na adrese media@rommuz.cz nebo na tel.: 545 571 798.

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojjazyčná romsko-česká brožovaná kniha. Vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát. Cena 35,– Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)

Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků. Cena 25,– Kč + poštovné

Obsah publikace

I. / PROČ A JAK DOPORUČENÍ VZNIKLO?

II. / NÁSTROJE V PŘENESENÉ PŮSOBNOSTI OBCÍ A MĚST A VAZBY

DO SPECIALIZOVANÝCH ODVĚTVÍ STÁTNÍ SPRÁVY (NÁSTROJE STÁTNÍ SPRÁVY):

II. I. / Poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi a dávek státní sociální podpory

A / Sociální dávky

B / Dávky státní sociální podpory

C / Dávky pomoci v hmotné nouzi

D / Řízení o dávkách

E / Způsoby předcházení a zamezení vzniku dluhů na nákladech na bydlení v řízení

II. II. / Ochrana práv dítěte

A / Pomoc rodinám s dětmi

B / Sociální práce

II. III. / Poskytování sociálních služeb

II. IV. / Stavební dozor, zvláštní pravomoci stavebního úřadu a ochrana veřejného zdraví

A / Stavební dozor a zvláštní pravomoci stavebního úřadu

B / Ochrana veřejného zdraví

C / Rizika pro obec, nejsou-li průběžně naplňovány úkoly obce v oblasti stavebního řádu a ochrany veřejného zdraví

III. / NĚKTERÉ NÁSTROJE V SAMOSTATNÉ PŮSOBNOSTI OBCÍ A MĚST (NÁSTROJE SAMOSPRÁVY):

III. I. / Programy rozvoje obce

III. II. / Přístup k obecnímu bytovému fondu

III. III. / Dotační programy MMR využitelné pro sociální bydlení

III. IV. / Dotační program Úřadu vlády pro podporu terénní práce

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Integrační program

Zařízení a sociální služby v městě Brně pro osoby v ohrožení

sociálním vyloučením

Program dostupného bydlení

Řešení krizových situací bydlení ve vyloučených lokalitách okresu Jeseník

Ústupové bydlení

Pravidla pro pronájem obecních bytů – zohlednění sociální situace žadatele

Sociální ekonomika – kuchařka dotačních příležitostí pro Brno

Programy využitelné pro zlepšení života v sociálně vyloučených lokalitách

INFORMACE PRO OBYVATELE OBCÍ

Zajištění bydlení – nejčastější dotazy

I. Ohrožení ztrátou bydlení

II. Pronájem bytu obcí

III. Nájemce a pronajímatel

IV. Dávky na bydlení

V. Nevhodné bydlení

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Sociální služby

Plíseň a vlhkost v bytě

Exekuce – nejčastější dotazy

Oddlužení (osobní bankrot)

Potřebujete právní pomoc

KONTAKTY NA NĚKTERÉ NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

Občanské poradny

Romská a proromská sdružení – adresář

ODKAZY NA NĚKTERÉ KONCEPČNÍ MATERIÁLY

Doporučení pro obce a města
pro předcházení tvorby a rozšiřování
sociálně vyloučených lokalit
se zdůrazněním zajištění potřeby bydlení

EDICE DOBRÉ SPRÁVNÍ PRAXE

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIC:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2009 činí 240 Kč.

ROTA radio romské rádio nejen pro romy

Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2,
Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393
www.radorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radorota.cz

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154. Šéfredaktor: Pavel Pečinka. Redakce: Karel Holomek, Gejza Horváth, Ondřej Giňa. Sazba: Radim Šašinka. Externí spolupráce: Dana Teinitzer-Šarkőziová, Brno; Kateřina Danyiová, Praha; Jakub Krčík, Praha. Elektronická verze: www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm. Redakční rada: Jan Horváth – obč. sdružení Studénka; Jiřina Somsiová – předsedkyně obč. sdružení, Olomouc; Jana Horváthová – ředitelka Muzea romské kultury, Brno; Jiřina Šíková, socioložka, Vlado Oláh, Praha; Kumar Vishwanathan, Ostrava; Hynek Zíma, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz. IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Komerční banka Brno-město, číslo účtu: 27-488570217/0100. Tiskne: ADATISK, spol. s r. o., Kolonka 303, 679 04 Adamov. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.